

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18
TELEFON: 1-363-61.

FELEKEZETI HETILAP
SZERKESZTETTE 1933—1937.
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETESI ÁR:
FELEVRE 10 PENGO
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGO

Kölcsey Ferencz halálának (1838. VIII. 24.) százéves évfordulójára

Írta: Prof. dr. Heller Bernát

A magyar nemzet hálás kegyelettel áldoz Kölcsey Ferencz nemes emlékének. A magyar Izrael szívvel-lélekkel részt vehet ebben a kegyeletes hódolatban. Nem zavarhat meg benne Kölcsey egy szigorú szava a szatmári zsidóságról. Reátérünk. *Hódolatunk szól az írónak, a magyar közelet férfiának, a magasrendű embernek.*

Kölcsey nem tartozik azon költőink sorába, akiket, miként Zrínyit, Aranyt, Tompát, Madáchot mélyen megihletett a Szentírásunk. Országgyűlési beszédei, kivált a vallásszabadságról, az átterés szabadságáról, a dézsmáról, valamint Naplójának följegyzései, ékesen szóló bizonyosságot tesznek arról, mennyire egynek érezte magát Kölcsey a magyar protestantizmus történelmével, törekvéseivel. Annál feltűnőbb, hogy a debreceni kollégiumban átélt hosszú esztendő folyamán minden előadott kollégiumot végighallgatott, csak épp a szentírás magyarazatát nem. Költeményei, írásai túlságig bővelkednek utalásokban a klaszszikus mithológiára, a görög meg római történelemre, — ellenben bibliai vonatkozásaik gyérek s nagyrítknak mennek túl a köztismert elemeken. A nagyszerű Vanitatum vanitas ekkép indul ugyan:

„Itt az írás forgassátok...
S benne feltalálhatjátok,
Mit tanít böles Salamon”,

de jóformán csak a címet veszi a bibliából, azután hatalmas költői hyperbolákban lekiészinyli az emberi nagyságot, — de nem érezeti a mély fájdalmat az élet sö-

tétségei, az elnyomottak könnyei fölött.

Kölcsey költészetében nem nyilvánul meg a megértés a zsidóság iránt, mint pl. Aranyánál (a Daliás Időkben), vagy Keménynél (a Rajongókban). Kölcseynek nem voltak oly zsidó népeleti kedves emlékei, mint aminőket Csokonainál kimutat Zsoldos Jenő. Az élet nem hozta össze oly derék zsidókkal, mint az ő nagyrabecsült barátját, Kazinczyt, aki egyiküknek, Köstenbaum Márton pelejti árendásnak irodalmi megemlékezést is szentelt. (Zsoldos, Kazinczy Ferencz és a zsidóság. Bp. 1934. 23. l.)

Kölcsey a zsidóságot szülőmegyében, Szatmárban figyelte meg. Megfigyelte, hogy a pálinkafőzők, a marhakereskedelem, a korezmák zsidók kezén vannak. „A szatmári adózó nép állapotáról” 1830-ban mondott megyegyűlési beszédében aggódik a megyei zsidóság elszakadása miatt: 1804 és 1826 közt a keresztény lakosok száma több mint 16.000-el csökkent, ellenben a zsidó férfiak száma 2290-ről fölemelkedett 2872-re. Utal a szomszéd Galícia helyzetére. „Távol vagyok attól, hogy azon rémitésekre menjek vissza, melyeket Eisenmengernek s a hasonlónak tudósításai terjesztettek el.” „S maga az a nevezetlen ugyan, de köztiszteletben álló politicus, aki a zsidókat Franciaországba visszahívatni tanácslá, világosan megintette a hozzáunk hasonlónak, mondván: nem kiesiny és szegény statusba való a zsidó, hanem nagyba és gazdagba. Itt segíti az industriát, ott megöli.”

Ugyanebben a beszédben Kölc-

sey hatásosan eseteli, mily kegyetlen uzsorát szed a szatmári paraszt eladósodott paraszttársától. *S egész nyilvánvaló, hogy határozottan szembehelyezkedik az Eisenmengerék gyűlölködésével. A zsidóságot általában Kölcsey korántsem becsülte.* Naplójában (június 26 d 1833) olvassuk: „Ne félj, mond egykor Wesselényi, Isten a magyart, mint választott népet nem hagyja el.” Ehhez Kölcsey hozzáfűzi: „Meg kell vallani: e választott nép semmivel sem jobb mint ama másik, melyet Isten hosszú türelem után végre széjjel szórt.” Látni való, a magyarságot nem ítéli különbnek a zsidóságnál. Ha már az ő idejében indult volna meg az emancipációs mozgalom, Kölcsey bizonyára barátai, Deák, Eötvös mellé állott volna. Ez több pusztá feltevésnél. Erre a föltevésre jogosít Kölcseynek „A vallásügyben” 1833 május 21-én mondott beszéde: „akkor, mikor egy nagy nemzetnél már a zsidó nép emancipációjáról van kérdés, magunkat egész Európa szeméi előtt sötétségi elvek gyanújába ejthetjük”.

Ha Kölcseynek elmélkedő és közéleti írásait zsidó lélekkel olvassuk, benső egyetértésben érezük magunkat vele. A vallás ügyét az ország minden ügye közt legfontosabbnak becsüli. (1833. VI. 4.) A Parainesisben az első erkölcsi követelmények ekkép következnek egymásra: 1. „Imádás Isteny iránt. 2. Hála a szülők jótékony fáradaalmiáért. 3. Szeretni az emberiséget. Szembeszökik: ezek a követelmények tartalmukban és sorrendjükben a tíz ígét követik.

Ami pedig az emberszeretetről tanít, azt ma inkább, mint valaha az uték sarkán kellene hirdetni: „Az emberiség egésze nem egyéb számtalan háznépekre osztott nagy nemzetségnél, melynek mindegyik tagja rokonunk s szeretetünkre és szolgálatainkra egyformán számot tart”.

Mindezért, amikor most megújul Kölcsey Ferenc dícső emléke, az ő nemes pathosával mi magyar zsidók is valljuk:

„Lángzók lesznek csudált nevénél
Az érző szív verései,
S szentek, mint oltár, emlékenél
A hűség csendes könnyei.”

»A zsidó sajtó hivatása«

Mégegyp hozzászólás DÉNES BÉLA cikkeihez

„A zsidó sajtó hivatása” című cikkeket olvasva, eszembe jutott a kis gyermek játéka, „hogy, ha majd nagy leszek, akkor...” Valahogy így van ez a zsidó sajtóról írott cikkekkkel. El vagyunk telve szép, ideális elgondolásokkal, de közben elfeledkezünk, hogy „kicsinyek vagyunk”, hogy a zsidó sajtó megfelelő pénzalap híján nem tudja feladatát megfelelően teljesíteni. Mindenki előtt ismeretes a mai zsidó sajtó anyagi helyzete és mindenki, aki egy keveset foglalkozott a kérdés anyagi részével, megmondhatja, hogy a mai zsidó sajtó, a pártolás hiányossága, az anyagi nehézségek miatt, csak hajótöröttként hanykolódik és hivatását nem tudja a legjobb szándéka mellett sem maradéktalanul teljesíteni.

Ma, éppen a 24-ik órában vagyunk ahhoz, hogy a zsidó sajtó hozzáfoglalva az átalakult, avagy átalakulás alatt álló zsidó társadalomhoz, ne felületesen érintett kérdésekkel foglalkozzon. De igenis tárgyalja a mátt érintő súlyos társadalmi, gazdasági kérdéseket azoknak minden megvilágításában. Legyen ereje saját hittestvéreit, hitéleti vezetőit irányítani, közéleti elgondolásaikat értékükhöz mérten, súlyával alátámasztani. Legyen erkölcsi súlya azokat a vezetőket, akik a zsidóság mai nehéz küzdelmeiben nem állnak sem tudásban, sem akaratereiben, mint megfelelő irányítók az összesség munkája mellett, kényszeríteni a félreállásra. Legyen súlya, ereje kifelé képviselni a magyar

zsidóság összességének érdekeit. Ne csak Budapestnek, de a vidéknek is, ne csak a neológianak, de az orthodoxianak is, ne csak a cionizmusnak, de az ellentétes elgondolásnak is legyen megfelelő organuma. Egy szóval találja meg mindenki benne, amit keres, de nem csak érintve, hanem hozzányulva hozzáértő kézzel még az esetleg fájó sebekhez is, a magyar össz-zsidóság érdekében.

Természetesen ehhez elsősorban független írói gárda, magát minden egyéb érdektől függetlenül tudó irányítás, naponkénti megjelenés és elsősorban és legfőként pénz kell.

Meggyőződés, hogy a magyar zsidóság büszkeségei, szellemi vezetői cikkeikkel, tanulmányaikkal, sőt irányítással is készséggel állnának egy naponként megjelenő, fenti alapon álló, zsidó újság mellé. Támogatás, előfizetés megvalósítható, ha ezt a munkát minden zsidó hitközség, minden zsidó testület a saját kebelében kezdi meg, természetesen egy állandó központ, nevezik „Sajtóközpont” irányítása mellett. Az az annyira és annyiszor kiemelt „zsidó tőke” (ügy látszik a pecunia non olet” már elavult), pedig álljon a kezdeményezőkhöz, teremtse meg a kiindulását egy sajtóalapnak és a kisemberek tömegei követik majd példájukat.

Megalakítani a Zsidó Sajtóközpontot! Megalapítani a Sajtóalapot! Inkább ma, mint holnap, mert holnap már késő lehet.

Dr. Földényi Ferenc

A SZIDRA MARGÓJÁRA VÓESZCHÁNÁN

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Üsömártem váasziszem ki hi chochmászem uvinaszchem löenc hoámim... vöömöru rák ám chóchom vönövon hágój hágódól haze. — Mert ez lesz a ti bölcsességtek és értelmetek a népek előtt, akik... ezt mondják: Bizony bölcs és értelmes nép ez a nemzet.”
„Vöömöru — És ezt mondják”, Nagyon nevezetes szó: „Vöömöru”. Mindenütt csak az Izraelhez való vonatkozásban emeli ki a Tóra az igéknek s tanoknak bölcsességét, idővöltöt voltát. Így ebben az értelemben is: „Ki lö dóvor rék hu mikem — Mert nem hiábaváló ige ez néktek. S másutt is, mindenütt. Itt az Örökkévaló igéinek s tanainak megismerésébe, megértésébe belevonja az idegeneket is. Ez kétségtelenül célzás a Tóra amaz igéjére, amelyben tudtára adja az Örökkévaló Ábrahámnak, hogy az ő utódjai áldást hoznak a világra: „Es megáldatnak te benned a föld minden nemzetségei”. És amint a próféta azt interpretálja: „knözátécho léor gójim — A népeknek világosságul adatlak”. Ami kifejezője Izrael küldetésének a maga teljességében, amely nem merült ki abban, hogy Izrael megismerte az Örökkévaló igéit s tanait, de el kellett azokat juttatnia a többi népekhez is, hogy megteljesedjék az ige: „Es teljes lézen a föld az Örökkévaló ismeretével”.

Es a világ népei csakugyan részesültek Izrael révén az isteni megvilágosodásban. Megismerték a Tóra tanait s igazságait, különösen a legmagasabbban kiemelkedőket: az Örökkévaló ismeretéről s az emberszeretetről szóló tan. De különösen az utóbbiút mutatkozik eltérés most a világban — embergyűlölet kapott lábra a világban s a szenvedő alany éppen Izrael, az az Izrael, akinek az isteni megvilágosodás áldásában való részesedésüket köszönhetik a világ népei. Anyagi, társadalmi hátrányain túl, mely erkölcsi fájdalommal tölti ez el Izraelt. De most a „sábbosz-náchámút, a vigasztalás szombatját” üljük.

Mit mond nekünk a próféta ezen a szombaton? „Vöhöhój heokov lömicsor — A görbe egyenessé fog válni.” Mi az egyenes? Az igazság, a jog, a szeretet, az egyenlőség. Mi a görbe? A gyűlölet, a jogfosztás, az elnyomás. Nem mindig egyenessé vált-e történelmünk során a görbe? Egyenessé vált az egyiptomi görbe, egyenessé vált a babiloni görbe, a hámani görbe, a szír-görög görbe, a középkori görbe. És az egyenesség Istene, a szeretet, a jog, az igazság, az egyenlőség Istene el fogja tüntetni a mostani görbét is...

Családtörténeti, származási kutatásokat végez ismert szakiró. Szíves megkeresések „Levita” jeligére a kiadóhivatalba.

Dr. FRENKEL BERNÁT vallásstanár Zsidó nevelőintézete

XIV. SZABÓ JÓZSEF-UTCA 14.

INTERNÁTUS fiuknak és leányoknak minden iskolatípus közelében
LEÁNYTOVÁBBKÉPZŐ 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

SVÁBHEGYI ÜDÜLŐ, I. Béla király-ut 34.

Gyermekeknek és felnőtteknek, subalpin klíma.

Telefon: 165-170.

A közösség növekvő feladatai

— **Lelki sebesültjeink** —

A napokban rég nem látott hölgyismerőssel találkoztam, aki időközben férjhezment, vele volt szép kis leánykája is.

— Hogy hívnak, drágám? — kezdtem a barátkozást a esőpséggel.

— Jucikának — mondotta és közben állandóan anyjára nézett.

— Jó, de milyen Jucikának? — faggattam tovább.

— Csak Jucikának — mondta a gyerek és félénken húzódott még közelebb anyjához.

— De a másik nevedet is kell tudnod! — Erre már pityeregni kezdett a kicsi.

— Én tiltottam meg, hogy megmondja a teljes nevét, — magyarázkodott az asszonyka, mikor látta, hogy nem értem a dolgot, — tudniillik az uram neve Weisz. A parkban a multkor a kisleányom bemutatkozott és mikor a gyerekek meghallották, hogy ő Weisz Juci, nekirontottak „zsidó”, ott hagyták és nem játszottak vele.

— Miért nem adja egy zsidó óvodában? — kérdeztem, résztvevő érzéssel simogatva a korán megbántott kis palántát.

— Mily boldogan adnám — mondotta az anya — de ilyen ninesen.

Sokáig motoszkált még bennem, mennyit fog ez a esőpség még ártatlanul szenvedni, milyen rettenetes gátlások fogják elfojtani egyéniségének bimbózó értekeit.

Fájó gondolataimat nemhogy elfelejtette, de még jobban elmélyítette egy másik találkozás.

Egy kiváló tanítónő ismerőssel mel kerültem össze. Tudja, hogy állandóan zsidó problémákkal foglalkozom, hogy úgyszólván csak zsidó levegőt szívok.

— Milyen jó magának, hogy ennyire és ilyen örömmel zsidó. Én a mostani jelszavak hatása alatt egész eddigi keresztény társaságomból, kik között jól éreztem magam, kiestem, egyedül vagyok és nem értem, miért kell nekem, akinek a zsidóság semmit nem jelent, éppen zsidóságom miatt annyit szenvednem. Én speciálisan karakter-okokból nem térek ki. De épp, hogy csak elviselem, hogy zsidó vagyok. Legjobb megoldásnak azt tartanám, ha minden zsidó kitérne.

— Miért nem keres zsidó társaságot? — jöttem a gyógyszerrel.

Erre aztán belekezdett, minden önantiszemizmus nélkül, de véres tárgyilagossággal a zsidó társasélet hibáinak felsorolásába. Egyet-mást talán ki tudtam volna védeni, de mikor betetőzésül így jellemezte a zsidó köröket: és végtére mi van bennük, ami zsidó? — itt hallgatnom kellett. Igaza volt ő ilyen körökben zsidó lelki tartalommal nem gazdagodhatik, ki-elégületlen, gyökértelen és magányos ismét.

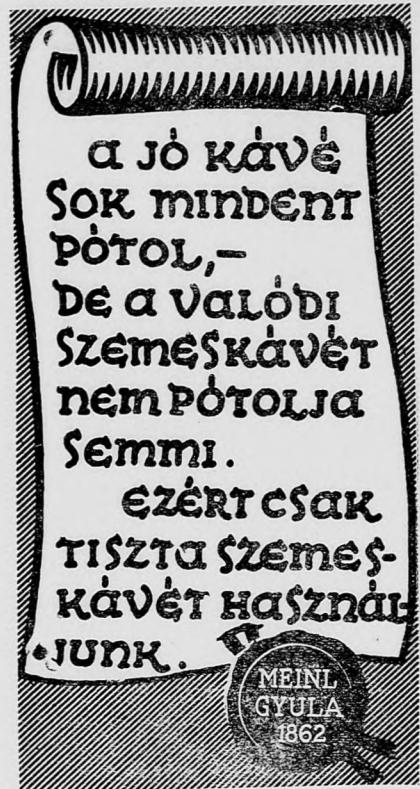
Folytassam a sorozatot az öregúrral, aki évtizedeken át naponta szolidan alsózott a klubjában és most nemrégiben feloszlott a klub, mert az előkelő nevű keresztény úr, nem akart elnök lenni annyi zsidó közt?

Vagy sírjak-e a sok-sok újságolvasóval, akinek kezéből a korszellem kihúzta a lelki táplálékot, ami a reggeli kávé mellől ugyanúgy hiányzik, mintha a süteményt vették volna el?

Higyük el, nemesak kenyérrel él az ember és ezek a szenvedések fájnak úgy mint a kenyérgondok és a szociális bajok.

Ezek a talajtvesztett, megsérült, gyenge emberek belénk akarnak kapaszkodni mostan. Aki nem tud jól úszni, vagy koresolyázni, olyanokkal mer csak menni, akik már tapasztalt úszók, vagy biztosak a sikamlós jégen. Sérültjeink, gyávaink a közösség erős, biztos kezét áhitozzák, karoljuk hát fel őket!

Hogy hogyan? A válasz a panaszokból adódik. Akiben még van egy kis erő, legyen az anyagi erő, ötletgazdagság, szerveztnitűdés, vezetésre való képesség, ne járjon ilyen kinekes birtokában önzően, elszigetelten. Ezek az erők gyűljenek össze a zsidó közösség együttes erejévé. Sok kicsi sokra megy. Ebből az erőből aztán lehet zsidó óvodát csinálni a Jucikáknak, lehet klubéletet teremteni könyvtárral, zsidó újságokkal intellektueljeinknek. Ugyanitt *othont* találnának ifjaink és öregeink. Közös világnézetből fakadó, *jöleső eszmécsereit folytathatnának, minden eseményről értesülhetnének* azok, kiknek eddigi szellemi szélesövét

elémították. Megint német példára hivatkozhatunk, ők a szociális Winterhilfe akció mellett meg tudták csinálni a „Seelische Winterhilfe” intézményét. Elsőrendű nivójú kulturális és szórakoztató előadásokat szerveztek a legkitűnőbb erőkkel és ingyen osztották szét a jegyeket. Tudtak a városok minden részében társas összejövetelekre, előadásokra helységet bérelni. Tudtak esetetteket felkarolni, öngyilkosjelölteket visszarántani.

De ehhez erős vezetők kellenek. Vizsgálja meg lelkiismeretét minden zsidó, aki ma tiszteletbeli irányító pozíciót tölt be. Van-e olyan erős, hogy ne csak maga megálljon és helytálljon mint zsidó, de olyan erős, hogy belekapaszkodhassanak mások is? Ha igen, igyekezzen még fejleszteni erejét. De ha nem, *rögtön adja át helyét a fiataloknak, erőseknek, bátraknak*, mielőtt magával együtt romlásba sodorja azokat, akik reá támaszkodnak. A Tóra szerint is, nehéz helyzetekben visszavonulásra szólították fel azt, aki „hajaré verách halévav”... „velő jimász et levav echav kilevavó” (Deut. XX. 8.)

BIRKAT AM

Spira Salamon prédikációi (Beszéd. I. Miskolc. 1938. 231. II)

Talán több lesz, mint csak a véletlen dolga, hogy magyar rabbik néhány évtizedes működés után igehirdetésük természetét ép napjainkban adják gyors egymásutánban közre. Az élet nagyon rászorult ma az útmutatásra, a tanításra, meg a vigasztalásra. A szöszék élő tanítása kevésnek bizonyul, az írás maradandóbb eszköze is szükség van tehát.

Spira Salamon prédikációinak ez a kifogástalan kiállítású első kötete ünnepi beszédeit tartalmazza, a második kötetre szombati beszédei maradnak.

A beszédek egyikénél sem jelzi évszám iratásuk idejét, mégis — úgy gondolom — az utolsó évek termése mind. Rajtuk a mai idők hangulatának áruló bélyege, megérint bennünket a friss illat, aminthogy az egész kötetben nincs elavult tanítás, vagy gondolat.

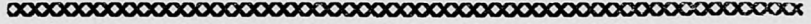
Ezek a prédikációk visszamutatnak írójukra. Megmutatják érzéseit: a nyomtatott betűkből is elővilágít a meggyőződés töretlen fénye, előtör a lelkesedés tüzes ereje. Megmutatják tudományát: ritka bibliai ismeretek párosulnak talmudi képzettséggel, idézetei találó és szellemes alkalmazására minden beszédében akad példa.

Természetesen elkerülhetetlen, hogy ne találkozzék bennük ismert kép, általánosan használt fordulat, elkopott gondolat, de kiengesztelésül kapunk *ritka* szépségeket is. Ilyen Egyiptom és Izrael összevetése: Egyiptom válása a halál kultuszából nőtt ki, az egyiptomi élet ügyszólván a halált szolgálja, Izrael az élet válása és ezért lesz népe is az élet népévé (54—56. ll.). Ilyen, amit a különböző korok és népek igazságkereséséről mond (135—137.), vagy a zsidóság és görögység szembeállításáról: mit kapott tőlük az emberiség (228.). Az emberi nyelvről való adatai a zsidó irodalomból szinte tudományos érdeklődésre tarthatnak számot (128—129.).

Mindezen jellegességek mellett fel-
említem két hibáját. Nem minden beszéde egységes: némelyikében több téma zsúfolódik össze s megbontja a hallgató lelkében élő választatot. Második hibája: nagyon gyakran vét a magyarság ellen. Élő szóban ez talán kevésbé vehető

észre, de az olvasónak tüstént feltűnik. Az tartalom zavartalan értekelhetőségért kívánatos volna, ha a második kötet kéziratát figyelmes szem átvizsgálná stílárius szempontból.

Ezek a kifogások beszédei belső kiválóságait nem érintik. És nem

A jubiláló Újpest zsidósága

Ünnepel Budapest nagy külvárosa, a 60.000 lakosságú Újpest, fennállásának százéves jubileumát. Ebből az ünnepből részt kér a város szorgalmas, hazafias zsidó lakossága is, mert Újpest alapításában, kifejlesztésében maradandó érdeme van Újpest zsidóságának.

A város alapításában oroszlanrésze van Löwy Izsák bórkereskedőnek, aki fivéréivel, Joachimmal és Bernáttal elsőnek telepedett ide, miután gróf Károlyi Istvántól bérbevette a megyeri pusztának ezt a műveletlen és lakatlan részét. A község első lakósi Löwy Izsák és házanépe voltak. Érdekes ember volt ez a Löwy Izsák — akinek emlékét ma őrzi Újpesten: Nagyszarányból származott, de mert ott vallása miatt üldözték, jött a fővárosba új otthont keresni és így jutott el Újpest mai területére.

A községalapító szerződés — amely 1849-ben kelt és amelyet Löwy Izsák, mint első bíró írt alá, nagy körültekintéssel készült, mert kimondja a lakosok teljes vallásszabadságát, iparvállalási jogát és a község önkormányzatát. Löwy hitorsorsait sem hagyta eszerben, első dolga volt, hogy saját költségén templomot állított fel.

Újpest nagyipari gyárvárossá fejlődött és e gyárakat ügyszólván mind zsidók alapították. A legjelentékenyebbek: Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt., Magyar Pamutipar Rt., Wolfner Gyula bőrgyár, Mautner Testvérek bőrgyár, Leiner Fülöp enyvégyár, Weisz Mór hordógyár, továbbá Fornheim, Krayner, Boscovitz, Winternitz családok vállalatát.

A legelső kereskedők Löwy Izsák és Bernát voltak, akik épületfával kereskedtek, később fűszerkereskedést is nyitott Löwy Izsák, amely csakhamar nagykereskedéssé fejlődött. Az első kereskedők között találkozzunk Neuschloss Bernáttal és Ehrenwald Lipóttal.

Érinthetik legkorszerűbb értékét: alaphangját, amely esupa bizakodás, hit és vígasztalás.

Kevés beszédgyűjtemény ad annyi időtálló értéket és annyi időszerű tárgyat, mint Spira Salamon prédikációi.

Dr. Scheiber Sándor

A fejlődő Újpest egymásután alkotja meg hitelszerveit, pénzintézeteket, szövetkezeteit mindnek alapításában, vezetésében és kifejlesztésében túlnyomórészt a zsidóság vesz részt.

A zsidó élet már 1836-ban megindul, midőn már előimádkozója is van a zsidóságnak és 1840-ben megalakítja elemiiskoláját, 1844-ben alakul a Chevra 30 taggal, 1870-ben már 700 és 1908-ban már 5000 tagja van a hitközségnek, míg jelenleg már meghaladja a 15.000-t. Kiépültek a zsidóság jótékonyági intézményei, már 1871-ben megalakul a „Nöegylet”, amely árvaházat épít, majd a „Maskil El Dal” és a „Bikkur Cholim”. Ezt követi később az Aggok Háza, a Koma Egylet, Közművelődési Egyesület és a eserkész csapat. A hitközségnek két temploma van, azonkívül működik az ortodox hitközség is 1866 óta, jelenleg is külön rabbival.

Az első rabbi Stern Márk volt, de nagy szerepet játszott Stern Albert a nagy tudású rabbi, aki később Szerényire magyarosította a nevét és aki reformtörökvései miatt ellentétbe került híveivel. Szerencsétlenül, elmezavarodottan, fejezte be életét. Fiai kitértek, Hugó híres tanár, József, híres politikai és pénzügyi szakember lett. A rabbik sorában találjuk a nagy tudású Venetianer Lajost, a kiváló történettudóst és a Rabbiképző tanárát. (Sajnos, fivére kitért és Velentszei Sándor néven református pap lett, a jelenlegi főrabbi Friedmann Dénes dr.)

A község első kántora Mátyás Mátyás volt, akit Újpestről Bécsbe hívtak, kiemeljük még Lineczki Bernátot, aki innen került a fővárosba.

Újpest száz éve a zsidó mozgalom és alkotómunka diésőségét is hirdeti.

Az emigráció hatása

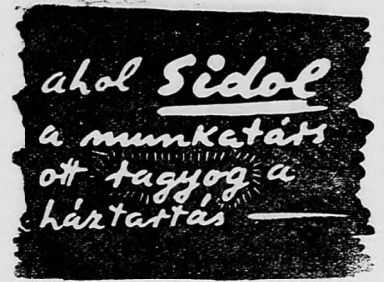
Írta: Stern Lipót (Páris)

Soha még oly szomorú aktualitással nem bírt a mindennapi reggeli imának egy bizonyos mondata, mint sajnós a mai nehéz időkben. Ez a vers a következő: „Vájiszhálehü migoj el goj ümi mamlocho el amin ácher”. Izrael fiai vándoroltak egyik néptől a másikhoz és egyik királyságtól a másikhoz. Így van ez sajnós most is, épen itt Párizsban, ebben a szép, kulturált francia fővárosban láthatja az ember igazán Izrael tragédiáját.

Már évtizedek óta tapasztalható ugyan, hogy Izrael hajótöröttjeinek nagyrésze itt keresett és talált menedéket, de ami most történik az felülmulja az ember képzetét. Ebben az országban, melynek magának is nagy és hosszas krízissel kell megbirkóznia, belpolitikailag, ép úgy, mint külpolitikailag, itt ahol szintén folyik agitáció ellenünk, ahol a sajtó nagyrésze állandóan izgat az idegenek ellen, ahol — el kell ismerni — valóban nagy a munkanélküliség, ahol az idegenek tényleg nem úgy viselkednek mindig és mindenben, ahogy illő lenne, ahol valóban zsúfolásig megteltek a városok, itt mindezek dacára a rendőrség mégis humánusan és jósággal viseltetik az újonnan érkezett ausztriai menekültekkel szemben. Vannak emberek, akiknek vizumjuk sines és amikor a rendőri közeg jelentkezésüknél megkérdezi, hogyan jutottak be, egyszerűen bevallják, hogy itt meg amott a határon osontak be illegális úton, mégis kapnak tartózkodási engedélyt. Igaz nem definitive és nem a Szajna vármegyében, de ezek a szegény sorsüldözöttek még ennek is nagyon örülnek. Egyébként vannak itt, Páristól nem messze, kisebb városok, amelyek már más depertement-hez tartoznak, ott telepednek le, laknak és lejelentkeznek, de minden nap bejárnak Párisba, ahova elsőrangú a közlekedés. És be kell vallani — sajnós —, hogy hitsorsosainak egy része, még ezen szomorú körülmények között is néha nem viselkedik úgy, ahogy kellene, viszont jöttek bécsi orthodox zsidók, akik finoman, szerényen és az illemtörvények összes jótulajdonosaival felruházva, bizonyára hasznára fognak válni az össz zsidó-

ságnak. Bár ma még kenyerük sincs, már hozzáálltak p. o. Chelles-ben, egy Párishoz közelfekvő községben, egy kis szellemi és vallási központ, azaz imaház felállításához. A bécsi orthodoxia egyes értékes elemei vannak ezek között és ez csak javára válhat az itteni emigrációnak. Kell, hogy hála töltsön el minden zsidó szívet ezzel a nemes, humánus nemzettel szemben, amely — mint mondtam — nem minden nehézség nélkül fogadja be az új jövevényeket és bár felő, hogy már „halte”-ot fognak mondani, de amit eddig tettek, egymagában is óriási áldozat és jótétemény a zsidósággal szemben. Szó se róla, itt is van antiszemitizmus, vannak irigyek és rosszak, vannak politikai nagyravagyók, de éppen ezért érdemel dicséretet a hatóság, amely ilyen elnézéssel és jóindulattal kezeli a szerencsétleneket. Viszont van még egy kérdés: a segélyezés; ez bizony nehéz dolog, különösen olyanok számára, akik — mint legtöbbször — teljesen pénz nélkül állanak. Van ugyan egy komitő, amely segélyeket folyósít, de ezek csak igen csekély összegek, néha még száraz kenyérré és lakásra is alig elegendők. Ez a probléma bizony nehezen oldható meg. Különösen megnehezíti a nagyobb szabású segélyakeiót az a körülmény, hogy itt a vallás az államtól el van választva, a zsidóság megszervezve nincsen és nehéz őket megközelíteni. Orthodox hitközség kevés van és kisszámú, viszont a nagy Consistoire (nagyhitk.) mindössze 6000 tagból áll, holott a zsidók száma megközelíti a kétszázszázat.

Igy fest sajnós az emigráció helyzete, de tudva azt, hogy a zsidóság volt már más időkben is hasonló szomorú helyzetben és az

Isten adott nekik bátorságot, munkaakaratot és képességet ahhoz, hogy elhelyezkedhessenek, így reméljük, most is megtalálják többé-kevésbé a mindennapi kenyerüket. Persze az átmenet szívetép tragédiákat produkál.

Ami magát az emigrálást illeti, citálnom kell a híres *Rasbó* talmudkapacitás Responsumaiból a következőt. Egy talmudista a következő kérdést intézte hozzá. Bölcseink mondják, ha rosszul megy a sorsa valakinek egy városban, úgy kell, hogy egy másik városba vándoroljon ki, mert ott esetleg jobbra fordul sorsa. Már most: vagy hiszünk az isteni Gondviselésben, vagy pedig hasztalan a lakhelyesere, mert az a jó Isten, aki itt az új lakhelyen tud segíteni, akkor a régin is tud?? Mire a nagy tudós így felelt. Köztudomású dolog, hogy minden ember maga kovásolja a szerencsését, t. i., ha az erkölcs, a hit, az igazság és a jámborság jegyében éli életét, úgy nélkülözésekről és megélhetési gondokról nála szó sem lehet, mert a jó Isten áldását küldi minden élőlénynek. Azonban az ember, aki különböző bűnöket, vétkeket, erkölcstelenségeket vagy vallásellenes eseményeket követ el, maga zárja el maga elől a jólét reaháramló részének útját s ő maga az oka rossz sorsának. Már most, írva van, hogy a kivándorlás és emigrálás olyan kün-szenvedés, amely gyakran bűnhődésül és vezeklésül szolgál az embernek, úgy hogy ha el is követ valami rosszat, bűnt vagy vétket a jó Isten azt a vezeklés ellenében megbocsájtja és így van rá eset, hogy az emigráció következtében elhárítja maga felől a sötét felhőket és Isten áldása újra reaháramlik.

Reméljük, hogy hittestvéreink vezeklését a Mindenható kegyében le fogja számítani és ezután nyugodt és áldásos életben lesz részük.

Egyetlen zsidó könyvtárból sem hiányozhat

Dansig: Zsidókérdés
kézikönyve 4.80

Dubnov: Zsidóság
története 4.80

Faragó: Új Palesztina 4.80

kötve 5.80

Minden zsidó könyv kapható

GONDOS SÁNDOR

moderna zsidó könyvkereskedésben
Budapest, VI., Andrássy-ut 53.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSI SOMA

A Pesti Izr. Hitközség gyermekeveiből

I.

Csodálkozni lehet azon, hogy milyen apró kis magból nőtt ki az a hatalmas aktaesomag, mely két deszkalap közé kantározva pihen egyik fővárosi levéltárban. Ugyancsak jól meg kell markolászni annak, aki fel akarja emelni. Hátha még meggondoljuk, hogy Ő Felségétől I. Ferenc királyunktól, udvari kancellárián, helytartóságon, városi magisztrátuson keresztül hány hivatalt és tisztviselőt foglalkoztatott.

Minden jogérzésünk mellett is eszünkbe ötlük, miképen a deres korszaka sem lehetett olyan veszélyes, ha nem akadt egy erélyes főember, ki felperesre, alperesre is ráhuzatta volna a huszonötöt és nem kellett volna fogyasztani a sok jó, merített papírt. Rengeteg lúdtoll, gubacsintá és porzó sem fogyott volna. No, utóbbiból még mindig lapátnyi mennyiség ragad a latin, német és magyar írásokon és dörzsölhetjük a szemünket, ha belepattan belőle.

Ez apró mag pedig a mostanában lebontott Oreczy-házban kelt ki, egy szombati napon, anno 1789. Az imaházban a délelőtti istentiszteleten voltak együtt a hívek. Nem lehet még rendes templomról és hitközségről beszélni, mert ezekhez még nem volt joguk a pesti zsidóknak. Az elsők, akik ebben a korban itt letelepedtek, Liebner Mózes, Abeles Baruch, Schellenberger Sámuel traktérosok, valamint Nuszmann Mózes, a „Kék bakhoz” címzett vendéglő gazdája és segédszemélyzetük tulajdonképpen Óbuda zsidóságához tartoztak. Pesten lakni csak azért engedte őket a magistrátus, mert ők voltak az óbudai zsidó község által bérelt vendéglői jog gyakorlói. Ez pedig az általuk a kincstárnak fizetett évi 550 forint béren kívül a városnak és polgárságnak nagy hasznot hozott, főleg a négy országos vásár alkalmával.

A Józsefnap, Medárdi, Jánosfejevéri és Lipótnapi vásárok mindgyike tizennégy napig tartott. Ezekre a híres sokadalmakra bátran jöhettek az ország és a külföld zsidó kereskedői, mert itt jó és főleg vallásilag megbízható elátlást kaptak. A világhíres óbudai nagyrabbi, Rabbi Münz Mózes

gyakorolta a metszők, mészárszék-ek és vendéglők fölött a főfelügyeletet.

Vásárokon kívül tehát javarészt a vendéglősökből, mészárosokból és ezekkel kapcsolatos személyzetből állott a legelső pesti zsidó gyülekezet. Ha más funkcionáriusa még nem is lehetett, azonban samesz már működött, mert különben ki adta volna el az alijákat? Ezt a régi templomfenntartási jogvédelmi rendszert nem lehetett mellőzni, mert abból adódott a helyiségbér, gyertyavilágítás, az örökmézes olaja és mégymás költség. A samesz tehát a szentírás felolvasása előtt elővette az erre szerkesztett táblát és beleakva a százaz számot, körülhordozta. A többség Morvaországból származott, kultüremberek voltak, ott már ilyen haladott módon és nem kikiáltással jelezték az aliják jogának eladását. Ez a százaz valutáris értéke három krajeár volt, mert hát szombati napon és kegyeleti célokra nem ildomos forgalmi értékben vallási jogokat eladogatni. Nem is volt olyan kicsi összeg, mert mint később kitünik, öt krajeár volt egy font húsnak az ára.

Normális viszonyok között a hívek közül bölint valaki, mire a samesz kiteszi a 150-et vagy 200-at jelző táblát és ha nem akad újabb bölintó, a legtöbbet felajánló előbbi úré az a jog, hogy a tóra kiemelésével, avagy az összes felhívásokkal azokat, kiket óhajjt, megtisztelje.

A jelen esetben a hátsó „stender”-ek közül egy bizonyos Berkovits Joel bölintott, de a samesz úgy tett, mintha észre sem venné és tovább hordozta a felolvasóasztal körül a táblát. Berkovits pizszegett, erősen is bölintott neki, de a templomszolga csak Liebner vendéglőre, a templomelőjárói teendőket végző felettesére pislanított, ki viszont helyeslő arkifejezéssel irányította: csak tovább.

Akadott egy másik bölintó úr, mire a samesz rögtön 200-ra igazította a táblát. Berkovits most már pulykavörösen odaszól a samesznek: ötszáz! Az pedig figyelmen kívül hagyja az ajánlatot és a 200-at mutatja oda a gabenak, ki a megfelelő könyvnek a tag héber nevét feltüntető lapjai közé betesz egy 200-as jelzésű papirlapocskát. Másnap aztán a többi hasonlóan kezelt templomi adományokkal kijegyzik és a samesz beszedi.

Persze az egész gyülekezet látta az eseményeket és leste ennek a pikáns szombati eseménynek további sorsát. Templomból jövet Berkovits úr nekitámadt Liebner úrnak, hogy micsoda ilyen meg olyan eljárás, hogy az ő mievovélteli szándéka fumigáltatik. Liebner úr kész volt a válaszal: inaga ilyen és hasonló felajánlásokból hosszabb ideje 5 forint 20 krajeárral tartozik. Míg tehát azt ki nem fizeti, nines joga venni.

Mellőzzük a sértett válaszát, a viszonylást, a körülöttük képződött kör csendes, vagy hangos megjegyzéseit, de ez az esemény volt az a bizonyos mag és Berkovits Joel tolerált pesti zsidónak, Ő Excellentiájához Almássy Pál, Pestmegye főispánjához beadott panaszának egyik pontja. A másik pedig, hogy az óbudai zsidó község pesti vendéglősei nem akarnak neki húst eladni, pedig ő megfizeti fontjáért az öt krajeár árát, így azonban feleségével, gyermekeivel éhezni kénytelen. A harmadik pont pedig, hogy ámbár ő saját költségén csináltatott stendert az imaházba, nem akarnak neki illő helyet adni, csak az ajtó mellett, a koldusok, meg a kivetettek sorában.

Már ez a beadvány is fiadzott egy pár aktát és a dolog kezdett elmérgesedni. Berkovits lengyelországi származásánál fogva sem volt kedvelt egyéniség, azonkívül, mint látni fogjuk, izgága és boszszuálló természete is kiütöközött. Gondolt tehát nagyot lenéztek? semmibe se veszték? Majd kiadok rajtatok és én leszek ebben a templomban az első ember!

(folytatjuk)

CUKORBETEGEK

gyógykezelésre speciálisan berendezkedett a
JAKAB SZANATÓRIUM
 diétás és diagnosztikai gyógyintézet
 Budapest, VI., Szondy-utca 102. (Városliget mellett)
 Telefon : 110-444. Mérsékelt árak.

Végzetes tehetetlenség!

Napok, hetek, hónapok mulnak el, a kétségbeesett várakozás egyre lesi, kutatja: *Hát mi lesz már? Történik itt végre valami a kenyértelenségbe, a nyomorba taszított, állásaikból kitett és a jövőben is még ebbe a sorba zuhanó zsidó ifjak és családapák érdekében?* Nincs itt senki — vagy ha van, hol van —, aki e nagy kétségbeesett zürzavarban, a döbbenetes tanácstalanságban, az orgiát ülő tehetetlenség fájdalmasan kómikus kapkodásában előállana és a céltudatosság, megfontoltság magabizásával, az akarni és eslekedni tudó férfiasság sztentori hangján belekiáltana a kis messiások dilettánskodásába és a hebehurgya összevisszaságból jobbra és balra, előre és hátra vezényelné az összekuszálódott akarásokat, tervet és rendet teremtené a sok „konceptióban”, megszürné és megrostálná a megváltó ideákat — szóval, aki végre a felnőtt ember hozzáértésével és nem a lelkes dilettáns öntetszelgő módján energikusan kezébe venné a tenivalókat.

Nem látjuk, de nem is láthatjuk őt vagy őket megjelenni a zsidó közélet fórumán. Ezt a fórumot — akár a Pesti Izr. Hitközség, akár az Országos Iroda fórumára gondolunk — *aes triplex*, háromszoros érefal zárja körül. Oda be nem engedik az „avatatlant”. Ott csak egy valaki lehet *kakas a portán*. És ez a kakas nagyon vigyáz arra, hogy csak az ő kukorékolása legyen hallható, csak az ő tollának fénye ragyoghassa be a portát. Bizony, bizony *parva sapientia regitur mundus*, — de oda még az a parva sapientia nem jutott el, hogy tudnák, hogy az új, életképes és realizálható tervek és ideák nem vásárolhatók készen az üzletekben, mint a sajtóért vagy tüzért, nem is rendelhetők meg hatalmi szóval a legokosabb *alarendelt* tisztviselőnél sem, — még a kancellária határtalan hatalmának szavaival sem — hanem, hogy ezeket ki kell termelni, sőt ki kell kovásolni a vélemények küzdelmében, viadalában, hogy *egészséges és termékeny vita* tüzeiben kell a tervelteknek ércéből a nemes fémeket különválasztani a salaktól. De ők nem akarnak belátni, nem akarnak tudomásul venni

semmit. Hatalmuk tudatában és féltésében, önmaguk zengette dicsőségük révületében talán már el is hiszik maguknak, hogy egyedül ők az elhivatottak, egyedül csak ők tudják megmenteni és boldogítani a magyar zsidóságot, és ha valamit nem tudnak megcsinálni, vagy nem tudnak jól megcsinálni, akkor nem azért van, mert ők tehetetlenségűek és tehetetlenek, hanem, mert azt nem is lehet jól vagy jobban megcsinálni. Hogy közben a kétségbeejtő helyzet egyre kétségbeejtőbbé lesz, hogy az állástalanság, a kenyértelenség, a pauperizmus minden formája és járuléka egyre csak növekszik pusztító hatásában — az legfeljebb csak arra indítja őket, hogy hát még egy hírt szórnak ki a világba és a naivok köztudatába arról, hogy a kancelláriai Egyakarat hogyan hódította meg a világot, hogyan nyerte meg a zsidókérdés nemzetközi intéző köreit Evianban, Párizsban és Londonban és hogyan lesz az ő tárgyalásaiból pénz, sok... sok pénz, vagy egy másik hírt arról, hogy az ő jóval szerényebb munkatársa, aki a látogatás megóvása kedvéért még mindig viseli a főtítikár bizalmából az elnöki címet, egész nap egyebet sem tesz, mint kormányzati tényezővel tárgyal a zsidókérdésről és ha valahol, valakikkel, — nála nem hatalmasabbakkal — megbeszélte időre tárgyalása volna, akkor lehetőleg elkésve érkezik, mert hát X. vagy Y. miniszterrel kellett „tárgyalnia”... Kacagni kellene, ha nem volna olyan végzetesen szomorú.

De hát mi az oka annak, hogy ez a bénuult tehetetlenség ennyire úrrá lehetett és lett a pesti hitközségen?

Két nagy hiánya van különösen a mai súlyos helyzetben a zsidó közéletnek. A kettő természetesen szorosan összefügg. *Hiányzanak mindenekelett a reális — nem csupán lekopírozott, hanem az autoch-*

tón, az itteni viszonyoktól és szükségességektől diktált — elgondolások és másodsor hiányzanak a megfelelő aktivitású és tehetségű egyéniségek. Hogy honnan vegyék őket és hol vannak ők?

Erre a kérdésre én is csak kérdéssel felelhetek. Amikor a síp-utcai kancellária zseniális és merész elgondolással elérkezettnek látta az időt, hogy a budai hitközség, különösen pedig annak pénztárára is kiterjessze a maga hatalmát, ugyebár találtak okot és módot arra, hogy az egész magyar zsidóságot, képviseleti formában, kongresszusra hívják egybe? *Vajjon a zsidóság mai kétségbeejtő helyzete és még kétségbeejtőbb jövője nem elég ok arra, hogy végre a tehetetlen próbálgatások sivar öt hónapja után hívják össze a zsidóság parlamentjét, hogy alarmirozzanak minden agyat és erőt a nagy élet- és halál-kérdések megbeszélésére?! Nem kellene-e, tekintet nélkül arra, hogy kinek van vagy nincs a pesti hitközségben szavazati joga, minden ideát és elgondolást először itt a pesti hitközség keretében rendezendő szakankéteken szóhoz engedni?! És akkor ezeknek a megvitatásoknak kohójában, a tárgyalások pro- és kontrájában, az érvek összecsapásaiban ki fognak majd választódni az életrevaló, megvalósítható, szükséges és reális tervek és talán ki fognak választódni azok az egyéniségek is, azok az eddig ismeretlenségben vesztéglő, homályba húzódtak, de napvilágra, a tettek mezejére való egyéniségek is, akik szerénységéből, vagy alkalom híján eddig nem prezentálhatták képességeiket. Azután ezeket a pesti szelektáló ankéteket követően össze lehetne és kellene hívni az ország zsidóságának a parlamentjét is. Egy nagy szellemi, erkölcsi és gazdasági összefogás szarmazhatna ebből. Talán elvezetne ahhoz az úthoz is, amely a neológ, orthodox és statusquo zsidóság egységes felekezeti politikai képviselétének kialakításához juttathatná a zsidóságot.*

A kételkedők, vagy lekiésnylők, az aggodalmaskodók és félenken tartózkodók sajnálkozó, vagy gögösen lenéző mosolyára csak azt válaszolom: *Lehet, hogy ez sem vezet célhoz, lehet, hogy elgondolásom naiv. De az is lehet, hogy ez az út célhoz vezet. Ha pedig csak a lehetősége is kínálkozik*

26 éve fennálló

BODNÁR

cég RÁDIO-típusokat digitálisan bemutatja
az összes Részlet Cseré
Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

annak, hogy a pesti hitközség mai vezetőségének végzetes tehetetlenségét tetterős, alkotni merő és tudó egyéniségek elgondolásai váltsák fel, — akkor meg kell próbálni. Vállalják-e a zsidóság mai intéző tényezői a felelősséget Isten és a világ előtt a nagy és sok semmiért, amivel teleblöffölik a közvéleményt, de amiből állás, kenyér, megélhetés még senki számára sem lett?!

Az Istenért, legyen már vége ennek a végzetes tehetetlenségnek és hadd jöjjön már el az igazi tettek, a valóságos cselekvések korszaka!

SPECTATOR

DR. VIDOR PÁL:

A zsidó cserkész első próbája

Mielőtt valakit a cserkészek sorába felvesznek, egy próbán kell átessenie. Ennek a próbának legfontosabb pontja, az úgynevezett „praktikus vallási ismeretek.” Tudni kell a vallás alapvető elemeit, történelmét, a vallás nagyjait stb. Ezeket az ismereteket foglalja össze Dr. Vidor Pál budai rabbi a zsidó cserkészek számára „A zsidó cserkész első próbája” c. könyvében, amelynek bevezetésében többek között a következőket mondja:

„Nem lehet cserkész az, aki vallástalan. Nem vagy zsidó, de nem vagy cserkész sem, ha nem él benned a hitvallomás, amelyért őseid máglyára léptek: SömA Jiszroël... halljad Izrael...”

Majd így folytatja: „Nem a lílomos jelvény, nem a cserkészkalap és nem a cserkészbót csinál cserkészt belőled, hanem az a nagy és szent akarás, hogy emberibb ember és magyarább magyar akarsz lenni.

Amikor szombat delután az ifjúsági istentiszteleten körülmézek, látok fiúkat, akik szépen, rendesen imádkoznak, a sömauneh eszrelnél vigyázótlásban kelet felé fordulnak, ahol kell, meghajolnak stb., azután látok, sajnos, olyanokat is, akik későn jönnek, imakönyvet nem hoznak magukkal, szomszédakkal súgolóznak. Én nem tudom, vajon a szépen imádkozó, rendesen viselkedő fiúk mind cserkészek-e, hiszen vannak fiúk, akik rajtuk kívül álló okokból nem léphetnek be cserkészcsoportba. Egyet azonban rögtön tudok. Akiik tudatlanok és rendetlenek, azok nem cserkészek.” Majd a végén így ír: „Haladj előre a cserkész munkában, álljad meg derekasan a helyed a cserkészpróbákon és azon túl is az életpróbákon, végezz mindig és mindenütt jó munkát.”

A bevezetés után következik a próba anyaga, melyet a következő fejezetekben tárgyal a szerző:

A tíz íge. A hitvallás. A tóra elbeszélései. Az imakönyv. Az ünnepek. A zsidó naptár.

Dr. Vidor Pál könyve jelentős nyeresége a cserkészirodalomnak, egyúttal fontos kiegészítője a zsidó tanulóifjúság vallási nevelésének.

HALÁSZ RÓBERT.

A cifra nyomorúság könyve

Irta: DÉNES BÉLA

Van egy újabb kiadói jószokás, mely a könyv hajtókáján néhány pregnáns mondatban ismerteti magát a könyvet, esetleg a szerzőt. Néha ez az ismertetés többet mond és többet sejtet, mint — maga a mű. Mindenképpen érdemes tehát ezt a hajtókaszöveget elolvasni, hasznát veheti az olvasó. Midőn *Szabó Zoltán*: Cifra nyomorúság című kötetét kézbeveszem, először is ezt a szöveget olvasom el. S anélkül, hogy egyetlen sort ismernék a könyvből, máris sok mindent megtudok nemcsak a könyv szerzőjéről, nemcsak magáról a még egyelőre olvasatlan kötetéről, de — honunk közállapotairól is anno 1938 tavaszán. Lássuk csak! „E könyv harmadik kötete annak a történelmi jelentőségű könyvsorozatnak, amely „Magyarország felfedezése” címmel *Féja Géza* és *Erdei Ferenc* könyveivel indult. Szerzője, a falukutató irodalom első, úttörő művének, „A tardi helyzet”-nek írója.” Egyszerre megcsap az izzó viták és bíróági tárgyalások számumja, mely a három mű nyomán keletkezett. Amelynek külső jelét különben magán viseli a könyv is. Mert míg az első két kötet az elsőkelő és kormányképes, vagy legalább is kormányképesnek látszani szerető kiadó adta ki, a sorozat többi köteteinek kiadásáról nagysietve lemondott s átengedte azt *Cserépfalvi*-nak, aki már egy-néhány kiadványával bebizonyította: nem riad vissza a kockázattól. *SSzabó Zoltán* könyve utóhangjában ugyancsak nyíltan beszél. „Tudom a hiányokat, de tudhatja más is: e hiányok pótlására idő napjainkban nem engedélyezettett s a „Cifra nyomorúság” vagy úgy jelenik meg, ahogyan ma van, vagy esetleg sehogyan sem. Nem bizonyos, hogy a jövőben lehet-e szólni azokról a hibákról, melyek e népet oda juttatták, ahol van s nem bizonyos, hogy el lehet majd még mondani, akár csak azt is, hogy hová jutott. Ezért e könyv írását, inkább félbeszakítanom kellett, mint befejezmem lehetett. De úgy éreztem: az írás vállalása ezekben a pillanatokban becsületesebb dolog, mint a megjelenés halasztása a csiszolás és bővítés igénye miatt. A jövő, mely vagy jobb lesz, vagy semilyen se, bi-

zonnyal elmondja ítéletét mindarról, ami ideszorított magyar írókat, kiknek nem volt más bűnük, mint hogy tudták és mondták: népében él a nemzet és érezték: bajában elpusztulhat a beteg.”

Nem szokásom a frázismondogatás és így erről a legmagasabbrendű humanitásról, igazi thomasmanni, vagy romain-rollandi megnyilatkozásról tanuskodó mondatokról sem mondok egyebet: *vés-siük agyunkba és szívünkbe.* Anál is inkább, mert *Szabó Zoltán*-nak csak árthat a zsidók vállvergetése.

Mert csak természetes, hogy midőn a Cserhát, Mátra, Bükk földjéről és népéről ír, kénytelen a zsidókról is írni s még természetesebb, hogy a „Tardi helyzet” nyíltszemű írója, senki és semmi kedvéért nem hajlandó felszémét becsukni, avagy valaminő szemüveget orrára tenni. Megrázóan hirdeti, hogy a magyar társadalmi válsága nemcsak szociális, hanem lelki is s ezért a megoldás korántsem oly egyszerű. „Az egyetlen megoldás: a magyar társadalom szerkezetének átalakítása és egyensúlyának megteremtése.” De nem úgy s nem olyan módon, ahogy azt az értelmiségi réteg antiszemita elképzelik! *A nadrágosok többnyire antiszemiták,* — írja *Szabó Zoltán* — *inkább hevesen, mint szelíden s ha kérdeztem, mi bünt találnak bennük, legtöbbször ezzel válaszoltak: azt, hogy zsidók és hogy profitéhesek. Addig már nem jutottak el, hogy megállapítsák, embernek és fajtának, ha zsidó, ha más, egyformán maga felé jár a keze és ez valamennyire természetes. Viszont az nem természetes, hogy a magyar parasztnak kevéssé engedélyezettett, hogy a maga helyére álljon és ezzel biztosítsa az egészséges társadalmi egyensúlyt, parasztság, munkásság, munkásság és középosztály között. Különben: az úgynevezett „zsidó hatások és bűnök” kint a vidéken alig érvényesülnek, s ha valami, akkor a zsidó bérlők nagyon magas arányszáma kirívó. Ezt a vidéki úriember így állapítja meg: zsidó bérlő kezén a föld és ez a hiba. Viszont a gyökeresebb megfogalmazás ez lenne: nem magyar paraszt kezén van a*

föld és ez a hiba. Mert ennek az országnak a jövője nem azon dül el, hogy ki vesztí el a javakat, hanem azon, hogy ki nyeri el.

Igen bizony, az ország jövője azon múlik, hogy, ha már el kell venni javakat, kiknek a kezébe adják az elvett javakat. S Szabó Zoltán jól látja s van mersze ki mondani, hogy az egész magyar antiszemitizmus, „a német öntudat ez eszközünek magyarországi terjedése nem a magyar öntudatraébredést, hanem az új német hatalmi szellem magyarországi gyarmatosítását szolgálja.”

Ideiktatom erre vonatkozó paszuszusát, máresak azért is, mert nagyon érdekes az ezéte.

„A németek hirdetik az árja faj dicsőségét és a zsidó faj alávalóságát, hogy ez új hitében történelmi tettekre lendüljön a nép. Nálunk... aligha hiszi a legostobább is, hogy a zsidók uralkodnak a magyarságon s attól atig kell félnünk, hogy Galicia felől makkabeus hadtestek jelennek meg, hogy a magyarországi rend biztosítása érdekében a hazai zsidók ujjongása közt bevonuljanak. A zsidóság gazdasági szerepe miatt áruba bocsátani a nemzet függetlenségét, valóban rosszabb csere, mint Ézsaué, ki egy tál lencsért eladta jogait.”

Hozzátennivalónk igazán nines Szabó Zoltán mondataihoz. Még csak annyit: nem kell hinni, hogy Szabó nem látja a magyar zsidóság hibáit. Nem kell hinni, mert hiszen mi is látjuk s ostorozzuk azokat. S ostoroztuk már akkor is, mikor a falukatátok meg sem kezdték munkásságukat. Jómagam jóegynéhány évvel ezélt megírtam: a magyar zsidóság legvégzetesebb hibájának, bünének azt tartom, hogy felfelé, az uralkodó osztály felé asszimilálódott s nem lefelé, a nép, a parasztság felé! De akkor is vallottam, ma is valom, ezért nem egyedül a zsidóság felelős.

A cifra nyomorúság könyvét pedig olvassuk s legalább annak örvendjünk: vannak még igaz igehirdetők Magyarországon!

Iskolásgyermeknek orth. Köser internátusa
Valláserkölcsi nevelés, korrepetálás, német társalgás. Az összes iskolák közéletében. Kitünő referenciák:
Virág Gyuláné, Budapest, VI., Ó-ucca 42.

ZSIDÓ VILAGKRONIKA

Evian után London

Augusztus 3-án, szerdán kezdte meg tanácskozásait Londonban az az államközi bizottság, melynek tagjai az eviani konferencián résztvett államok miniszterei. Az értekezlet elnökévé Earl of Wintertont, az angol kormány tagját választották, mellette négy alelnök teljesít funkciót: éspedig Amerika, Franciaország, Brazília és Hollandia képviselői. A nemzetközi iroda elnökévé közfelkiáltással Georges Rublet választották meg, aki egyike az Egyesült Államok legkiválóbb ügyvédjeinek. Hatvannyolc éves, munkatársa volt Wilson elnöknek és intim barátja Roosewelt elnöknek.

A konferencia a Foreign Office ügynevezett Locarno szobájában tanácskozik 30 állam delegátusainak részvételével. A konferencián kifejezésre fogja juttatni, hogy Ruble nemcsak Roosewelt elnök megbízásával felszerelve, hanem az összes résztvevő államok nevében tárgyalhat és ebben a minőségben megbízása van hogy Németországgal egyrészt a kivándorlás rendezéséről, másrészt a befogadó országokkal a bevándorlók letelepedésének formáiról tárgyaljon.

A konferenciát Myron C. Taylor nyitotta meg, rámutatva arra, hogy Evian után a jelenlegi tanácskozások jelentik a második legfontosabb lépést a menekültügyi probléma megoldásának útján. A feladat most az, hogy az az aparátus, melyet Evianban a további tárgyalások lefolytatására létesítettek, meginduljon és elsősorban további tanácskozásai folyamán azt állapítsa meg, hogy a résztvevő kormányok milyen intézkedésekre hajlandók a jelenlegi nemzetközi nyugalanság egyik legfőbb okának, a menekültügyi problémának megoldása érdekében.

Myron C. Taylor beszéde után Henry Bérenger francia delegátus szólalt fel, aki leszögezte, hogy gyors cselekedetekre van szükség, mert az öngyilkosságok szaporodnak, a romok nőnek és emberi közösségeknek hirtelen helyzetváltozása nemcsak Európát, hanem más kontinenseket, az egész emberiséget is fenyegeti. Beszéde végén Lord Wintertont ajánlotta a konferencia elnökéül, aki köszönetet mondott a beléje helyezett bizalomért, majd az angol kormány nevében dinerre hívta meg a konferencia résztvevőit,

melyen többek között Lord Halifax és Atlee őrnagy is megjelentek.

A konferencia második napján esütörtökön határozatok egész sorát fogadták el. Ezek között a legfontosabb arra vonatkozik, hogy Németországot szólítsák fel, hogy engedélyezze az onnan emigrálók részére nagyon kivitelét.

Zsidó önkéntesek Palesztinában

A Palesztinában fellángolt véres terror arra indította az angol kormányt, hogy engedélyezze zsidó önkéntes védőcsapatok megalakulását. Ezeknek tagjai zsidó ifjakból rekrutálódnak és feladatuk a kisebb, távolos kolóniák megvédelmezése. A toborzás nagyon kielégítő eredménnyel jár és az ifjúság tömegesen tesz eleget a Waad Leumi védelmi bizottsága felszólításának, úgy, hogy a legközelebbi időben további ezer ember indul útnak Tel-Avivból a galiaai védelmi szolgálat megerősítésére.

Az a külön bizottság, mely a Waad Leumi és különböző politikai és társadalmi szervezetek képviselőiből létesült a Jischuw belső fegyelmének és védelmének megszervezésére, intenzív tevékenységet fejt ki. Így határozatot hozott, melynek értelmében önkéntes adót ajánl fel tagjai nevében a védelmi intézkedések keresztülvitelének céljaira. Az egybegyűlő pézek 70%-át a bizottság a kolóniák biztonságának növelésére, 30%-át a városok védelmének megerősítésére fogja fordítani.

Tel Avivban most fejeződött be a Histadruth ülésezése, mely kizárólag a bizottsági intézkedések kérdésével foglalkozott. Az elfogadott határozati javaslat többek között ezeket tartalmazza: „Ezer ifjú és munkás áll éjjel-nappal őrt azzal a szilárd szándékkal, hogy minden támadást azonnal visszaver. Minden kísérlet a Jischuw állásainak áttörésére örült provokációnak tekinthető. A Jischuw felé azt a figyelemztetést intézzük, hogy tartson vasfegyelmet, a kormányt pedig felszólítjuk, hogy gondoskodjék Palesztina zsidóságának jobb felfegyverezéséről.”

Legolcsóbban mos, fest, tisztít
Gerölyfőzőmosoda
Szondy-u 66-68 Telefonhívó 12-57-67
Legkisebb mennyiségű kilós ruháért is házhoz kátólok.

Sídney Salomon válasza az angol antiszemitáknak

Sídney Salomon a Board of Deputies of British Jews sajtóosztályának tisztviselője „*Anglia zsidósága. — Az Igazság.*” című most megjelent könyvének erélyes választ ad az angol antiszemiták zsidó ellenes állításaira. Salomon könyvének bevezetésében a zsidók világpolitikai szerepével foglalkozik. „A zsidó, mint olyan” állapítja meg „a világpolitikában nem játszik szerepet. Mindenek előtt annak az országnak loyális polgára, melyben él. Ugyancsak rosszindulatú kitalálás a nemzetközi „pénzzsidó” meseje. A zsidók befolyása *Anglia* bankéletében jelentéktelen, a Bank of England igazgatóinak sorában nincs egyetlen zsidó sem. Az öt nagy bank 150 igazgatója között szintén csak három zsidó található és a többi clearing-bankházaknál sine a vezető igazgatók között egyetlen zsidó sem.

Ezután a szerző szenvedélyes szavakkal kel ki a zsidóknak bölcseleti tevékenységéről terjesztett legendák ellen, majd az angol zsidóság helyzetének analizálására tér át. Többek között kifejti, hogy az angol alsház 20 zsidó tagja közül 9 a konzervatív, 5 a liberális és 6 a Labour-párthoz tartozik. Emellett ezeket a képviselőket oly kerületek választották meg, melyekben *egyáltalán nem volt magas a zsidó választók száma.* A kormány 20 tagja közül csak egyetlen zsidóvallású, *Hoare-Beisba* hadügyminiszter, a kormányhoz tartozónak tekinthető még *Philip Sasson*, a közmunkák első államtitkára. A 30 titkos tanácsos közül a két utóbb említettet is beleszámítva 5 a zsidó. Salomon részletesen foglalkozik a zsidóknak az ország összlakosságával szemben mutatkozó arányával, 330.000 lélekszámával a zsidóság a lakosság 0,69%-át teszi, 183.000 ebből magában Londonban él. Ez a 8 millióra menő városi lakosságnak 2,8%-a. A második város, ahol legtöbb zsidó lakik, Manchester 25.000 zsidó lakossal. Aránylag a legnagyobb a zsidó lakosság száma Leedsben, ahol 480.000 lakos közül 30.000 a zsidó, tehát 3,6%. Hatvan városkában 700; 450 városban 500 alatt van a zsidó lakosok száma. A brit tengerentúli területeken 300.000 zsidó él és pedig Kanadában 170.000, Dél-Afrikában és Rhodésziában 70.000, Ausztráliában és Új-Seeländben 28.000.

Olaszország és a fajvédelem

Az olasz „fajvédelmi” intézkedések mély nyugtalansággal töltik el nem-

csak Olaszország, hanem az egész világ zsidóságát. A helyzet egyelőre még tisztázatlan és még nem állapítható meg, hová fog fejlődni.

Lapjelentések szerint *Starace*, a fasiszta párt főtitkára különböző pártszervezetek számára oly utasítást adott, hogy *foglalkozzanak belterjesen a faji kérdés körébe vágó vizsgálatokkal.* Számolunk továbbá a *numerus clausus* bevezetésével. Ugyanígy megbeszélés tárgyát képezi állítólag a *zsidóknak kizárása a fasiszta pártból és a hadsereg vezetői pozícióiból.*

Az összes olasz egyeteméről kizárták a zsidó egyetemi hallgatókat. Az 1938/9. tanévtől kezdve — állapítja meg az erre vonatkozó kormányrendelet — *külföldi zsidó tanulók*

olasz iskolákat nem látogathatnak. Ez a rendelet több százezer külföldi hallgatót érint, akik különböző olasz egyetemeken főleg Pisában, Bolognában, Modenában és Paduában folytatták tanulmányaikat. Ezzel kapcsolatban nem szabad megfeledkezni arról, hogy ezek a külföldi diákok egyenesen az olasz kormányhoz irányított felbátorítására határozták el magukat arra, hogy az olasz egyetemeket látogassák és most a tragikus lehetőség jelé kerütek, hogy tanulmányaikat félbe kell szakítaniuk.

A „*Daily Telegraph*” jelentése szerint 400 olasz feketeinges rövidesen Bécsbe utazik, hogy ott *speciális kurzusokon* vezessék be őket az antiszemizmus „tudományába”.

„Haragszom rád”

*„Testvért testvér, apát fiú elad
Mégis ne szóljon erről ajakad.
Nehogy ki távol sir e nemzetem
Megutálni is kénytelen legyen”.*

Tompa

Szörnyű végzettség dül a zsidóságon. Nem jókedvükből hagyják ott a zsidóságot, hanem mivel látják és saját magukon tapasztalják, hogy jelenlegi vezetői bálványimádók lettek. Szemük van, de nem látnak, fülük van, de nem hallanak, mecenások után kapkodnak, ahelyett, hogy belátnák, hogy csak egy jól megszervezett, minden hitközségi érdeken kívül és felülálló, önzetlen, az egész zsidóságot képviselő tekintélyes bizottság tudja a helyzetet megmenteni.

Szeretve tisztelt báró urak, nagytekintélyű nyugalmazott tisztviselő és bíró urak, az Isten szerelmére, vessék le inkognitójukat, lépjenek ki nyugalmukból, mert nem lehet nyugodtan élni és szemlélni az egész zsidóság testben és lélekben való elsorvadását. A zsidóság átrétegződését gazdasági és

egyéb oktatását és támogatását, amin hónapok, sőt évek óta rágódnak, hogy hogyan és miből ne csinálják meg és kik ne legyenek benne, azt 24 óra alatt meg lehet és komoly akarattal meg kell csinálni.

A hitközségek haragszomrádot játszanak, de a zsebkendő már piszkos az ide-oda való dobálástól, ha az igen tisztelt Elnök Ur még mindig jónak látja a szerencsétlen statutumokból presztiziskérdést csinálni, hát csak várjon jóegészségben és boldogan az emberi kor legvégső határáig, de ma már nem a pesti vagy budai, nem a neológ vagy orthodox hitközségekről van szó, hanem az egész zsidóságról, mely élni akar és élni fog.

Fried Ignác.

Pályázat

A Magyar Izs. Kézmű- és Földművelési Egyesület (Mikéfe) a Schwarcz Ferenc és neje szül. Sternthal Mária jótékonyági alapítvány hozadékaiból, 641.— pengő, 4 egyenlő részre osztva ösztöndíjként juttat 2 Békés megyei (elsősorban Mezőberény és Füzesgyarmat községbeli) és 2 Bihar megyei származású oly szegénysorsú tanulóknak, akik tanulmányaikat a gimnázium, vagy ezzel egyenrangú más középiskola negyedik osztályáig jeles eredménnyel végezték és ezen ösztöndíjra további magasabb kiképzésük végett reászorulnak. Amennyiben egy tanuló ezen ösztöndíjat egy évben megkapja, az öt, újabb pályázat nélkül a többi tanév is megilleti mindaddig, míg tanulmányait jeles eredménnyel folytatja.

A pályázati kérvények a Mikéfe központi irodájába (Budapest, XIV., Hermina-út 35/d.) legkésőbb szeptember 30-ig terjesztendők be.

Síremlékek

a legolcsóbb árban

LŐWYNÉ

BUDÁN

II. Fő-u. 79. Tel.: 15-15-81.
Fióközlés és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percnire.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

A Nagy Utazó

Lám így jár az, aki hízik, egyre hízik, nemcsak termetre, hanem tekintélyre és ambícióra is. Annak lassacskán szűk lesz a mellénye is, meg Macedónia is. (A gyengébbek kedvéért: semmi titkos célzás a maceszra.) Az ilyen nekiterebélyesedett tekintélyű és ambíciójú úr aztán kénytelen a maga potenciájának kivirágzására az országhatárokon túl is teret és lehetőséget keresni. Kapja tehát magát, kituzik egy kicsit Evianba, majd Evianból átruccan Párizsba, és hogy az angolok se irigykedjenek, hát Londonba is. Mindenhová „megfigyelni”. Még pedig kettesben. Mert amiként a hab is a kávéén csak akkor jó, ha dupla, a megfigyelő-utazás közöltségen is csak úgy ér valamit, ha kettesként dupla közöltségen figyelhetnek. És hát talán nem is árt egy kis megfigyelés ott Nyugateurópában. Még esetleg el is lehet lesni valamieskét abból a nyugateurópaiságból...

Egyébként azt halljuk, hogy a Nagy Utazó még nem fejezte be úti programját. Most majd Amerika következik. (És szintén ketteskén? Szintén közöltségen?). De mi következik és mi következhetik majd Amerika után?

Már csak a — Hold!

Vagy inkább... holding?...

Nem olvasom

— írja egyik laptársunk —, hogy: „Vidéki plébános, az ottani rendőrkapitány és közeli rokonom együtt mentek nyaralni a Balatonhoz.” Ő nem olvassa, de én elolvastam és mondhatom, valóban nagy szechije, ha egy zsidó, még hozzá a „közeli rokonom”, együtt mehet nyaralni a vidéki plébánossal és az ottani rendőrkapitánnyal. Joggal is jegyzi meg és igen találoan laptársunk, hogy: „így fest a magyar antiszemitizmus még 1938-ban is.” Mert hát, tessék csak elképzelni, ezek a zsidók, milyen betegesen érzékenyek, folyton jajgatnak, hogy a keresztények mindenünnen kiszorítják őket, pedig lám a Közeli Rokonom együtt mehet nyaralni a vidéki plébánossal, meg az ottani rendőrkapitánnyal, vagyis ugyanarra a vonatra válthat jegyet, ugyanarra a végállo-

masra érkezhetik, esetleg ugyanabba a szállóba szállhat és ugyanabban a vendéglőben is kosztolhat. Sói! Még ugyanannak a cigánynak a muzsikájára is bokázhat. Már t. i. a Közeli Rokonom. Hát van itt akkor komoly antiszemizmus? Niines, kéremniines!

Pardon kedves szerkesztő kolléga, egy indiszkrét kérdés. *Együtt vannak még a városi takarékoszolgálatok is?* A vidéki plébános, az ottani rendőrkapitány és Közeli Rokonom? ... Még 1938-ban is? ...

Egy másik szechija

Ugyancsak ez a laptársunk elregisztrál két felsőházi taggá való kinevezést. Az egyik még érdekelheti a zsidóságot 1938-ban is. De a másik? ... Vagy tán azért maradt el az ilyenkor dukáló — *skajach?* Gyöngéd figyelemből a — volt zsidó iránt!!

„Kvadrátkilométerekben” gondolkodik és vígasztalódik, mondja önmagáról ugyancsak fenti laptársunk mindenkor ötletes szerkesztője. A kvadrátkilométerekben való gondolkodást nem értem ugyan, sem az összefüggését a cikk egyébként nemes célzatával, még kevésbé az orvosi statisztika adataival. De ez nem baj. Mindazonáltal megkérdem, nem lett volna jobb kvadrátkilométer helyett köböt, koekát mondani? Mert hát tetszik tudni, a kvadrát, hogyis mondjam csak, nagyon sík, hogy ne mondjam — *lapos!* Avagy talán attól tartott, hogy a koekára meg azt fogják mondani, hogy nagyon — *üres?* Nehéz dolog itt nálunk *more geometrico* ötleteskedni!...

Mi van itt?

Itt már mindenki ellenzéki?

Kedves Szerkesztő Uram, ezt a Keservemet, nem elég, ha magának jegyzem fel a noteszomba, ezt már el kell sírnom magának is egy levélben. Mi lesz velünk, Szerkesztő Uram? Eleszik a kényerünk! Már ők is ellenzékieknek, akkreditált jó fiúk, két felekezeti lap is! Hogy az utóbbival kezdjem, kedves Szerkesztő Úr — le vagyunk pipálva! Ilyen — hogy is szokták ők mondani? — konkolyhintő hangnemben, ha megszakadunk se tudunk mi írni! Olvassa csak: „Nálunk minden fiók-

potentát azt hiszi, hogy feltalálta a spanyol viaszt. És mindig akadnak csacsanerek, akik megerősítik ebben a hitében és akik a kételkedőt mindjárt pokolba küldenék. Nem volna-e egészségesebb, ha inkább lehetővé tennék, hogy mindenki megmondhassa őszintén a véleményét és akkor nem kellene az egyik potentátnak az ellenkezőjét tenni, amit a másik helyesnek tartott? Nálunk úgysem szeretik a szabad véleménynyilvánítást a zsidó ügyekben, mint ahogy a diktatúrák nem bírják el a szabad véleménynyilvánítást. De míg a világi diktatúrák igazolást találnak sikereiben, nálunk a sikertelenség diktatúrájával kísérleteznek.” Hát kedves Szerkesztő Úr, mi bizony valljuk be — talmi-ellenzékiek vagyunk. Mi nem tudjuk, így egy szuszra lerántani a leplet a fiók-potentátokról, a meg nem hódoló pokolba küldéséről, a szabad véleménynyilvánítás lehetetlenségéről, a felekezeti diktatúráról és főképp annak sikertelen kísérletezéseiről. Mi bizony tehetéstelen kezdők vagyunk. De az egyikben túlesz a másik! Annak a felekezeti közéletben előfordult mulasztásokról szóló cikke olyan, mint egy valóságos S. O. S.-kiáltás, amely azonban nemcsak mentőért kiált, hanem egy torokból rádól és véd is. Vádolja a nem vádolhatókat és védi a nem-védhetőket. Számba veszi a nagy mulasztásokat: a külföldi zsidósággal való kontaktus és együttműködés hiányát, az antiszemizmus elleni propaganda befagyását, a zsidó kulturális munka elerőtlenedését, a bírálat hangjának a felekezeti közéletben való elfojtását. (Ez utóbbit nem mondja ki ilyen világosan, de azért félreérthetetlen!). Azonban „a felekezeti vezérférfiak” (értsd: a főtítkárról és az elnökökről) e mulasztásokért nem lehetnek felelősek, mert hiszen „nem kaptak minden téren megfelelő segítő-társakat”. — másfelől pedig „a hiányok kiküszöbölése számos vonatkozásban máris folyamatban van és a magyar zsidóság vezérkara maga fogja pótolni a hibáján kívül bekövetkezett mulasztásokat.” Hátha a vezérkar máris tudja maga pótolni, miért engedte, hogy a mulasztások megtörténjenek és miért keresett előbb segítő-társakat — hiába? És ha keresett, nem talált volna? Mi nem nagyon tudunk róla, hogy kere-

sett. És egyébként is, ki vehette volna fel a külföldi zsidósággal az együttműködést, ha nem a síputcai vezérkar? És ki tagadott meg és háritott el magától minden ezirányú kezdeményezést, ha nem a síputcai vezérkar? — Hogy az antiszemitizmus-elleni propaganda befagyott, ki tehet róla? Nem a síputcai vezérkar? Nem az ő kezében volt? Ki más lendíthette volna fel, ha nem ő, hiszen minden erre felhasználható pénz az ő kezébe folyt! És hányszor követeltük mi is, hányszor sürgettük a központi zsidó védőiroda felállítását? Ki mulasztotta el, ha nem ők? Azt hiszem, mindezt a cikk kitűnő írója is igen jól tudja, de hát ő így mondja el *ellenzéki* mondanivalóját. Így értendő az is, ha sürgeti a *felekezeti közéletünkben a parlamentáris formák betartását és a kritika jogának* elismerését. Ami van, azt nem kell követelni! És ha ez nincs meg felekezeti közéletünkben, ki felelhet érte, ha nem a „vezérkar”?

Hát bizony „kedves Szerkesztő Uram, már nagy az ellenzéki konkurrencia!”

Magyar zsidó kultúrszövetség

Nincs, még nincs, — de lesz! Mert hát a *Szombat* cikke megállapítja, hogy az IMIT esődbe jutott, — meg kell tehát csinálni helyette a *Magyar Zsidó Kultúrszövetséget*. Az esődbe jutott, mert *Wertheimer Adolf* mellett *Szemere Samu* csinálta (meg egy kicsit *Kóbor Tamás* is, akinek talán mégis csak van valamelyes közük a magyar zsidó kultúrához) — emez megszűnt és megmenti majd a magyar zsidó kultúrát, mert már — „Eppler Sándor eviani útja előtt ezt a kultúrtevékenységet is vállalta.” Nem tudjuk, min van itt a hangsúly, az „is”-en, vagy a „kultúrán”? Mert ha az utóbbin, — akkor azt kell mondanom, hogy érdekes paradox-elme ennek a cikknek az írója! Magyar zsidó kultúra: *Szemere Samu, Kóbor Tamás* — nem: *Eppler Sándor* — igen!

Hol is gyakorolta eddig azt a — „kultúrtevékenységet”?

Egy előkelő „idegen”

A síputcai kancellárián a minap távra maradt az íróasztalaik fölé görnyedt tisztviselő-kulik szája. Egy „noch nie dagewesen” —

meglepetésben volt részük. Megjelent közöttük egy barátságos tekintetű, finom, halkszavú, előkelő magatartású, kedves beszédű úr. Eddig nem ismerték. Íróasztalról, íróasztalra ment és a legkisebb rangú tisztviselőnek is bemutatkozott: *ő az új elnökhelyettes*. A legtöbb tisztviselő titokban megcsipette magát: ébren van-e vagy álmodik? Az elnökhelyettes úr mindenkit megkérdezett, mivel foglalkozik, hány éve szolgál, stb. és lelkükre kötötte, hogy ha lesz valami speciális kívánságuk forduljanak hozzá bizalommal. A

megértésre valló emberi hang *idegenül* hatott és általános álméldóságot keltett. Az előkelőségben nem lehetett kételkedni, de... talán „idegen” ez az úr? Mert a hangja, modora, valóban *idegen* a Síputcában...

A kulik persze jól tudják, hogy „Maul halten und weiter dienen”. Ezért hát még nem nyilatkoztak. Pedig szerették volna megmondani, hogy az elnökhelyettes úr bizony nagyon jól teszi, ha tovább érdeklődik a tisztviselők helyzete iránt, hogy élnek, hol nyaralnak, melyik városligeti padon?...

Kátyuba kerülünk-e?

Írta: FENYVESI SÁMUEL.

Ha szemügyre vesszük magyar nemzeti életünk történelmét, a világtörténelem stádiumát, a zsidóság multját s jelenét, a nagy horderejű ellentét felé dacára szebb, ideálisabb célok felé törtétünk.

De ne a multba révedezzen tekintetünk, hanem a jelent a multtal összeegyeztetve, összhangba hozott jellel építsük ki a történelmi igazságot. A biblia, imakönyv, a történelem gyönyörű képeit okkal-móddal megvilágítva ültessük át nemzedékünk lelkületébe.

Az ismeretek betetőzője, melyből a szellem világosságát, értéket nyert, a *vallásoktatás* volt. Esztétikai, etikai értékei a vallással vannak kapcsolatban. A vallásból indultak ki és a valláshoz tértek vissza. E kettő — csak az idők egymásutánjában különböző — képezi a tudományos igazságok bástyáját. Az ilyenmű oktatás erkölcsi súlyánál fogva kiható erejében nem engedí a domináló értékek súlyát letompítani, mert a tudományban is a szimmetria van: oly értékek váltódnak ki, mint aminő értékekkel elindul.

Az oktató feladata, hogy a kort mindinkább szemügyre véve, a dualizmus tévelygéséből az értékeket mindig célhoz irányítva, erős, biztos kézzel vigye a szebb jövő felé. Ennek szellemében kezdjük az újrarendszerű nevelés-oktatást, nehogy a megmentendő igazság az elavulttal együtt kátyuba kerüljön. Emeljük ki a helytelen irányba révedező gályát és irányítsuk úba a kor lelkületének összhangba hozatalával. Értjük meg, hogy a tudomány nem önmagáért van, hanem kapcsolatban a világgal, a korszakkal, melyben élünk. Odaviszi és onnan hozza irányzatát. Ereije fölségesen szép, esztétikai és etikai értékekből nyer tápot.

Ma már belátjuk, felismerjük, hogy minden nemzeti, egyéni nevelésnek előkészítője a helyes szellem irányítása. A szellem nem indul meg az ismeretek után, hanem azok megelőzője. A szellem keretei közé helyezkednek el az ismeretek, hogy kívülről nyert ráhatással világít-

sanak kettős fényükkel ismét kifelé. Igenis kettőzött fényvel, hogy szellemükkel fennmaradást, fejlődést, értéket biztosítsanak az emberiség számára, hogy a műveltség és az egyéniség szelleme hassa át az ifjúságot is, hogy az egyén énjét a jelenben valóban élje. Abszurd felfogás azt hinni, hogy a konzervatívizmussal a régiek életét éljük. Hisz a jelent sohasem vihetjük a multba, hanem fordítva: a multat a jelenbe és a kettő együttesen készíti elő a szebb jövőt. A multból fakadó fejlődésképes jelenből születik édes hazánk, kultúránk, az emberiség. Közvetlenül pedig zsidóságunk szebb jövője.

Új szellem van ébredőben otthonunkban, az iskolában, a hitoktatásban. Meggyőződéses, gondolkodó egyének váltásotk valóra korunk szebb, boldogítóbb, az emberiség üdvére ható szellemét. Ne késlekedjünk, itt az új esztendő, itt az új tanév, itt az idő mindenképen, hogy az új kor szellemi eszközeinek helyes alkalmazásával, meggyőződéses gondolkodással, eszelekedetekkel járuljunk hozzá egy szebb világ teremtéséhez. Az oktatás hatóereje csak úgy bizonyul értékesnek, ha teljes meggyőződéssel távolabbi szellemi terrénumokkal, a haladás rétegeit, irányait kontinuitásukban felismerve, összeegyeztetve, összhangot, igazságot képes teremteni. Újabb, határozottabb, körültekintőbb, fejlődésképesebb időkre hív korunk sorompóba.

A vallásoktatás a világi tudományok élen áll, mintegy principiuma és betetőzője lévén, erőt kölcsönöz azoknak, de egyik a másik nélkül értékében veszít, feladatának nem felel meg, mert vallásunk minden körülmény közt helytállva, nem a világi tudomány legvszerűsítésével nyer értéket. Ez azonban csak látszat, mert minél esélyesebb a világi tudomány, annál jobban domborodik ki a vallástudomány pozitív értéke. Kétségkívül a vallásnak expanzív értékénél és erejénél fogva feladata helytállani a világi tudományok közt és azokat megvilági

tani, különben csak olyan tudomány lenne, mint a művészet. „L'art pour l'art”-ja, a tudomány önmagáért. A vallás csak önmagán viseli a művészet eszközeit. Ha művészetnek neveznők, akkor az egyetlen oly művészetnek lenne nevezhető, mely nem önmagáért, hanem már eleve a mindenségért van. „L'art pour les autres l'arts” — művészet a világ összes művészetéiért.

Különösen a zsidó iskolának kell erről tudomást szereznie. Művészet, esztétikai, etikai értékek hassák át az iskolát a maga valójában, hogy fejlődjék és jövője mindenképpen biztosítva legyen. Az intézményeket tudvalehetőleg nem a formák, hanem a fejlődő szellem ereje és értéke biztosítja, tartja fenn. A „fák nem nőnek lefelé”, régi pedagógiára vonatkozó példabeszéd. Principiumokkal azokat jól megválasztva, igazán a célhoz juttatni valóban csak a jó oktató, nevelő képes, aki felismeri korát s ezzel a nemzedéket, felnőtteket és ifjúságot egyaránt, aki az eszmék világában már principiumokban és azok megvalósításában előre látja az eredményt, aki megszűrése ellát, szinte átéli előre a fejlődést térben és időben, hatóerejében, aki színie próféta szemmel néz maga körül látva a fejlődő jövőt, aki bátor, szeretetteljes lélekkel ragadja meg munkáját, akinek minden szava a meggyőződés, kiindulásában és eredményében. Mert meddővé válhatik a nevelés-oktatás, kátyúba kerülhet, melyből az ifjúság

HIREK

NAPTÁR

— 1938. augusztus 12, péntek —
 Áb 15, Chamisó ószoz bööv (szombat bejöv: 6.50) — aug. 13, szombat —
 Áb 16 (hetiszakasz: Voészehanon haftóra: Nachamu, nachamu ami, sabosz nachamu, 3. perek, szombat kimen: 7.50) — aug. 14, vasárnap —
 Áb 17, — aug. 15, hétfő — Áb 18 aug. 16, kedd — Áb 19 — aug. 17, szerda — Áb 20 — aug. 18, csütörtök — Áb 21 — aug. 19, péntek —
 Áb 22 (szombat bejöv: 6.40) — aug. 20, szombat — Áb 23 (hetiszakasz: Ékev, haftóra: Vatómer Cijon, új hold kihirdetése, 4. perek, szombat kimen: 7.40) — aug. 21, vasárnap —
 Áb 24 — aug. 22, hétfő, — Áb 25 — aug. 23, kedd — Áb 26 — aug. 24 szerda — Áb 27.

*

— **Felkérjük tisztelt előfizetőinket, hogy az esedékes előfizetési díjakat kiadóhivatalunk (VII. Erzsébet-kr 18) címére juttatni sziveskedjenek.**

— **A kispesti Izr. Jótékony Nőegylet** ez évben is fenntartotta nyári gyermekfoglalkoztatóját. Öz. Haasz Miksáné, a Nőegylet elnökösszonyának irányítása, Herczegh Sománé, Szalai Gyuláné, Gorocz Aladárné vezetése alatt működött a gyermekfoglalkoztató. Minden d. u. 30 gyermek gyűlt össze, akik szép kézimunkák elkészítésén kívül a háztartás és a napi élet köréből veendő előadásokat is hallgattak. Naponta uzsonnát kaptak, azonkívül külön örömeik is voltak (fagyalt-délután, cirkusz-előadás stb.). A foglalkoztatásban készült kézimunkák a Nőegylet teadélutánján kerülnek kisorsolásra és a gyermekek munkájukért pénzbeli jutalmat is kapnak a kisorsolt kézimunkáért befolyt összegből.

Házasság. Kardos Borbála és Fogel Dávid, augusztus 14-én, vasárnap délután 2 órakor tartják esküvőjüket a Kazinczy-uccai orth. templom udvarán.

— **Dr. Tyrnauer Márk** — kúriai bíró. A Kormányzó Úr a júliusi előléptetések során kúriai bíró ranggal tüntette ki dr. Tyrnauer Márk miskolci kir. törvényszéki tanácselnököt. Dr. Tyrnauer Márk évtizedeken át mint járásbíró, később mint törvényszéki bíró, majd mint polgári fellebbezési tanácselnök működött és nagy jogi tudással és

jogirodalmi műveltséggel látta el nehéz feladatát. Felekezeti életünkben is szerepet játszik, tagja a miskolci orth. izr. hitközség képviselőtestületének és vezetőbizottságainak.

— **Előkészítés pótvizgára.** Felhívjuk a zsidó szülők figyelmét arra, hogy okleveles állástalan tanítók, tanítónők és tanárok szerény díjazásért eredményesen készítenek előpót- és magánvizgákra. Cím és referencia: Országos Izraelita Tanítóegyesület titkársága, Budapest, VII., Wesselényi-u. 44. Tel.: 144-085.

— **Montefiore Mózse halálózási évfordulója.** Áb hó 16-án lesz 53-ik éve, hogy Montefiore 100 éves korában elhunyt. Emlékét az egész diasporában élő zsidóság memor-könyvei örökítették meg. Királyok és fejedelmek előtt emelte fel szavát üldözött zsidó testvéreiért. Mint Viktória királynő kedvelt embere számtalanszor közbenjárt keleten, elnyomott hittestvérei érdekében. 1840-ben, a damaskusi vérvád idején, bátor fellépésével kényszerítette Mehemet Alit, Damaskusz elbizakodott akirályát, hogy a rettenetes vád szerencsétlen foglyait bocsássa szabadlábra. Jámborlelkű hitvesével, Judith asszonnyal többször bejárta a Szentföldet, ahol kórházakat és iskolákat alapított. Járt Oroszországban, Romániában, Egyiptomban, Marokkóban, mindehütt bátran küzdve elnyomott hit-sorsosai érdekében. Megjelenése ünnepnap volt minden ország zsidósága számára. Nagy alkalmi irodalom, hivatottak és nem hivatottak tollából, dicsőítette a művelt világ valamennyi nyelvén emberszerető munkáját.

— **Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület** első nyaralócsoportjai, 260 gyermek, július 27-én és 29-én érkeztek vissza Balatonboglárról és Diósjenőrről. A gyermekek egészségi állapota az üdülés alatt a legjobb volt és testsúlyban átlag 2–3 kg-ot gyarapodtak. Az augusztusi csoportokat aug. 2, 3 és 4-én indították útnak — a júliusi jóval meghaladó számban — Balatonboglárra és Diósjenőre. A nyár folyamán tehát 585 gyermeket nyaraltat az egyesület.

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Írta: **BERÉNYI SÁNDOR dr.**
 ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a **legújabb lakásrendelet tejes és hiteles szövegét** bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszóval betűsoros tárgymutatóval és a **magyar polgári magánjog törvényjavaslatának tejes szövegével.**

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

csak nagy ügyvel-bajjal szabadítható meg. Régi elvek, rendszerek dőlnek össze, veszítik értéküket, hogy helyükbe újakat, a kornak megfelelőket termeljünk.

Előre hát a szebb kor hajnalhasadása felé, hogy boldogabb idők virradása, boldog új esztendő következzék. Előre hát!

BUDÁN,

a Császárfürdő közvetlen közelében
3 szobás, komfortos lakás kiadó és azonnal elfoglalható!

Cím a kiadóhivatalban.

— Visszaélés a Palesztina névvel A Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége és a Magyar Cionista Szövetség nevével visszaélve, az utóbbi időben különböző címeken (árvaházból kikerült, Palesztinából utazó chaluco, osztrák menekült stb. részére) jogosulatlanul egyének hamisított gyűjtőívvel és peséttel gyűjtenek a fővárosban és a vidéken. Fentemlített Szövetségek egyike sem adott ki és soha nem is ad ki gyűjtőíveket. Az olyan egyént, aki ily hamisított gyűjtőívvel jelentkezik, át kell adni a rendőrségnek.

— Felozslatták Braziliában a cionista szervezetet. Senor Francesco Campos brazil igazságügyminiszter elrendelte, a cionista federáció felozslatását. A tilalom a federáció alapszabályainak egyik pontjára hivatkozik, melynek értelmében a federáció főcélja a palesztinai zsidó nemzeti otthon megalapítása. Ugyanekkor elrendelték a cionista központ bezárását is.

— Templomi és alkalmi beszédek. Spira Salamon, a miskolci ortxi hitközség főrabbija működésének 40. fordulójára alkalmából könyvvalakban gyűjtötte össze nevezetesebb szónoklatait. Az érdekes mű — melyet lapunk más helyén bővebben méltatunk — Schwarcz Soma miskolci könyvkereskedő kiadásában jelent meg. Ára: P. 4.—, rabbiknak P. 3.—. Kapható az összegző előzetes bekielése ellenében, fenti könyvkereskedésben, Miskolcz, Széchenyi u. 58.

Hermann Oppenheimet és Oscar Grünbaumot elboesájtották Dachauból. Bécsi jelentések szerint az osztrák zsidók uniójának korábbi elnökét; Dr. Hermann Oppenheimet, aki egyúttal a bécsi hitközségnek is egyik vezetője volt, továbbá az osztrák cionista szövetség elnökét Dr. Oscar Grünbaumot elboesájtották a dachau koncentrációs táborból. Dr. Grünbaum az osztrák hadseregnek legszebben kitüntetett tartalékos tisztje volt.

— Eddie Cantor 110.000 fontot gyűjtött Angliában az ifjúsági aliják számára. Azon a banketten, melyet a „Hadassa”, az amerikai női cionista szervezet Eddie Cantor tiszteletére rendezett, a világhírű filmszínész bejelentette, hogy Angliában 110.000 fontot hozott össze az ifjúsági aliják számára. A művésznék ezalkalommal egy művészi munkájú törekestet nyújtottak át, mely a róla elnevezett „Arjeh” kvuca gyermekeinek nevét tartalmazza.

A Pesti Izraelita Hitközség vallási irányításának mulasztásai és hibái

Irta: Dr. Weisz Sándor (nyitrai)

A Pesti Izr. Hitközség gazdasági működését és szervezetét állandó bírálat és tamadások érik, ami azt mutatja, hogy a hitközség gazdasági működésében komoly hibák vannak. De a gazdasági vezetésen túl a szorosra vett felekezeti és vallási irányításban is oly hibák tapasztalhatók, melyek már eddig is válságba sodorták a felekezeti életet és a jövőre nézve súlyos veszélyeket hordoznak magukban. *Azok az alapelvek, melyeket a vezetőség követ, azt mutatják, hogy törekvéseikben a vallási alapot részint figyelmen kívül hagyják, részint félreismerik.* A felekezeti élet irányítása ugyanis csak másodsorban állhat az oktatás, körház és szociális feladatok megvalósításában. *Ezek nem szoríthatják háttérbe a főcélkat: a vallási érzés és valláshoz való tartozás megerősítését és kiterjesztését.* Ha a vallási alap elmellőzhető volna, úgy a közönyt es elpártolás folyamata bizonyos idő alatt önmaga szüntetné meg a gazdasági szervezeteket s tenné illuzóriussá azok feladatát. A tény az, hogy a hitélet erősítése, megvédése és kiterjesztése teren ügyszólván alig történik valami, — mivel az *igazgatási és egyéb önként vállalt feladatok túltengése, a végrehajtásnak egy kézben való káros összpontosítása, minden kezdeményezést lehetetlenné tesz, sőt gyakran tudatosan elgáncsolja az egyes tervek megvalósítását.* Ezen visszások főokát abban látom, hogy a *felekezeti élet irányítói a vallás alapelveit nem ismerik, azok megismerésére nem törekednek és vallásunk forrását, a Bibliát nem tanulmányozzák. A felekezeti élet vezetésére ugyanis nem elsősorban a gazdasági ismeretekkel rendelkező férfiak hivatottak, mert a szakszerűséget a hivatalnokai karól kell megkövetelni, — hanem oly férfiak, akik a legtágabb körü tudást szerezték a vallási és hitelvek tanulmányozásában s akiknek minden egyes eselekedetét a vallásszemlélete irányítja.* Vagyis olyan vezetőférfiakra van szükség, akikben vallási intuíció él, melynek minden elhatározásukat és tettüket alávetik.

Amidőn ezen a helyen a hibákra és mulasztásokra akarok rámutatni, — ugyanakkor meg kívánom jelölni azon eszközöket és módokat, melyek-

kel a zsidóságot a vallási élet körébe be lehet és be kell vonni. Ennek legfontosabb módjai: az istentiszteletek látogatása, — a vallás alapját képező tan, — a Tóra megismerése, végül a vallási parancsok megtartásának propagálása, előmozdítása. Ezen három vallási célnak elérésére minden, még a legmodernebb propaganda eszközöket is igénybe kell venni, nemcsak az ifjúság, hanem a felnőtteknek a pozitív vallási életbe való bevonásával. A három módozat közül elsősorban a templomlátogatás, mint vallási tényező fontosságát akarom vázolni. Ezen a téren évtizedek óta semmi sem történt, annak dacára, hogy a zsidóság egy értékes rétege, minden hivatalos ösztönzés nélkül a templomba talált. A zsidó felnőttek és fiatalok 100.000 főnyi tömegéből a főünnepeken is legfeljebb 40%, a szombati és más ünnepnapokon pedig legfeljebb 6—8% vesz részt az istentiszteleteken. Ezt az elszomorító helyzetet a Hitközség mint kényelmes adottságot fogja fel és a templomok számanak növelését nemcsak feladatának nem tekintti, hanem még ott is, ahol erre lehetőség nyílta, sem mozdítja elő újabb istentiszteletek tartását. Nem mellőzhetjük el itt annak megemlítését, hogy a főváros összes felekezeti közül a hívőknek és a templomaink számaránya a mi felekezetünkre nézve a legkisebb. Vezetőink ugyanis álszenvedésből nem akarják észrevenni, azt a kénszerű gazdasági helyzetet, melyben a zsidóság él, s amely azt hivatása és elfoglaltsága miatt a vallás gyakorlásában és a templom látogatásában akadályozza. A merev formákhoz ragaszkodva teljesen feladja a lényegét, hogy így a vallási közönyt büncéert lelkiismeretét megnyugtassa. Pedig azok az eszközök, amelyekkel az istentiszteletek látogatását fokozni lehet és kell, adva vannak. Ezt elsősorban az istentiszteletek időpontjának a gyakorlati élethez való alkalmazkodása útján kell elérni. *A rendes istentiszteleteken kívül tehát rendkívüli istentiszteleteket kell rendezni, hogy egyetlen zsidó se szabadithassa fel lelkiismeretét azzal, hogy ő templomba nem járhat, mert azt kénszerű helyzete lehetetlenné teszi.* A téli hónapokban tehát esti 7 órai kezdettel második istentisztelet volna rendszeresítendő, a nyári hónapokban pedig, a mind általánosabb hétvégi szünnet folytán, ünnepélyes szombat délutáni, illetve esti istentiszteletek volna tartandók. A templomok látogatását meghívók küldésével lehet fokozni és a hétköznap reggeli és esti istentiszteletekre is kiterjeszhető ennek propagálása, végül szoltárénekek előadása mellett hétköznap esti istentiszteletek rendezését, melyeknek célja volna, hogy állandóan újabb réteget vonjon a pozitív vallásgyakorlás körébe.

A londoni „Hom Exhibition“

1937 kozmetikai szenzációja
a ráncos petyhüdt,

klimaktériumban leromlott arebőr javításának új tudományos módja, otthoni kezelés mellett.

Felvilágosítás:

GRÉ KOZMETIKA Budapest,
IV, Petőfi Sándor-utca 10. —
Párisi-utca 3.

Ugyanott kozmetikai kurzusok,
laboratoriumi kiképzés.

ra az értékesnél értékesebb sirmeknek.

Ha művésztsárai között neve szoba került, azt mindig derű és mosoly kísérte, mert a mester kifogyhatatlan volt tréfákban, adomákban és hihetetlen történetek elbeszélésében, melyeknek ő volt a főhőse. Barátai jól tudták, hogy ezen históriák nagy része költött, de örömmel hallgatták, mert hiszen a művész nem valami önző célból vagy érdekből mesélte azokat, hanem azért, hogy barátait szórakoztassa. Márk Lajos, a jeles festő, egy ízben a művész társaság asztalánál így szólt: „Tudjátok-e, hogy milyen Donáth barátunknak nemesi címere? Zöld mezőben karddal kezében áll egy lovas és — hazudik.”

Noha pesti születésű volt, de művészi kiképzését Bécsben nyerte s ezért főleg németül szeretett beszélni s ez is oly groteszk, kedves, sajátos volt, hogy művésztsárai azzal jellemezték, hogy „donáthul” beszél. Sok-sok kedves história és adoma maradt fenn róla s azok közül álljon itt néhány. Különösen utazásairól ottan átélte hihetetlen, hajmeresztő kalandjairól szeretett mesélni. Barátai jól tudták, hogy ezeknek semmi alapjuk nincs, de élvezettel és jókedvvel hallgatták ezen meg nem történt élményeit. Amikor egy ízben a kávéházi asztaltársaságnak elmesélte, hogy találkoztam az afrikai sivatagban egy reatamadó tigrissel, Márk Lajos azt kérdezte: „Nos és mi történt?” Erre Magyar *Mannheimer Gusztáv*, a jeles festő adta meg rögtön a választ: „Én megmondom. Erre Gyula barátunk felébredt.” — Nagy volt a derűség, de ez őt nem zavarta, hogy másnap valamely új rémes kalandját ne mesélje el.

Egy ízben a Japán-kávéházbeli asztaltársaságnak elbeszélte, hogy *Bihari Sándor*, a kiváló festő meghalt. Nagy volt a megdöbbenés. Volt olyan művész is ott, aki még délelőtt egészségesen látta *Biharit* az utcán, de *Donáth* megmaradt amellett, hogy meghalt. A meghalottság esendje fogta el a társaságot. Egyszerre nyílik az ajtó és belép — *Bihari Sándor*. Rögtön odaszóltak Donáthnak: Te Gyula, hiszen itt jön *Bihari*! Mire a mester így szólt halkán: Csak lassan beszéljétek a haláláról, mert ő még nem tud róla semmit. — Több héten át nem látták művésztsárai a kávéházban s mikor belépett, kíváncsian kérdezték, hogy hol volt oly sokáig. Da war ich — s újjával hátrafelé bőkött — in Afrika, in der Sahara-wüste. Dort hab ich einen Löwen geschossen und in einem Baisl hab ich mir daraus ein grossartiges Lowernes bereiten lassen. Mikor művészbarátai elcagagták magukat, ő maga is jóízűt nevetett föllentésén s hozátette: Ja, ja, Freunderl, so war es! — Egy ízben elmesélte barátainak, hogy Velencében volt és ott egész nap gondolában ült. Und was hast Du in der Gondel gemacht? — kérdezte Márk Lajos. Mire Magyar-

Mannheimer adta meg a választ. Was er gemacht hat? Hinausgelugt hat er. (Azaz kikandikált, de a német „hinausgelugt” szó azt is jelenti, hogy hazudott abból kifelé). —

Elbeszéléseit sokszor így kezdte: Ich weiss im vorhinein, dass ihr das nicht glauben werdet! Mire barátai unisono rázendítették: So ist es!

Egy alkalommal nagyon vaskos tréfával bosszantották meg barátai. Egy üres távirat-blankettát a következő sorokkal látták el: „*Donáth Gyula* művésznek, Budapest. Eprekerti utcai művésztelep. Ó Felsége holnap déli 12 órakor felkeresi műtermét. A kabinetiroda.” A művész rendkívüli izgalommal készült a legmagasabb látogatásra. Elhanyagolt műtermét lázasan rendezte, a bejáratot kölesönként perzsaszőnyeggel látta el, ami nála nagy esemény volt: feketébe öltözött. Ott állott a telep kapujánál és várt, várt, de a magas látogatás nem jelentkezett. Pár órai várakozás után eszmélt rá, hogy művészbarátai becsapták. Nem tudta ki volt az impostor és este a kávéházi társaságnál félig tréfásan, félig haragosan így szólt hozzájuk: Ihr Spitzbuben!

Kedves, tréfás mondanai fennmaradtak, de sokkal jobban őrzik meg nevét értékes, eredeti művészi alkotásai, melyeknek mindegyikébe beleöntötte magyar szívének melegségét és szeretetét és zseniális művészetének erejét. (Folytatjuk.)

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Többeknek. Köszönjük az illető urra vonatkozó adatközléseiket, megjegyezzük azonban, hogy épen az inspirált cikkünk megírására, hogy tudomásunk volt G. előző állásából való hirtelen kilépésének okairól. Hogy az illető előjáró, aki nevezetett a Zsidókörházba protezsálta, tudott-e erről vagy sem, semmiképpen sem mentesül a felelősség alól. Bennünket nem G. személye, hanem a P. I. H.-nél divó rendszer készített cikkünk megírására.

Fannykának, Budapest. Nóra néni üzeni, hogy legnagyobb sajnálatára, nem állhat rendelkezésére, mert ilyen ügyekkel nem foglalkozik. Forduljon kérésével a Csütörtöki Asszonytársasághoz.

D. K. Kispest. Teljesen osztjuk véleményét. A valutásibólás államellenes esemény s annak elkövetői a legsúlyosabb büntetést érdemlik, tekintet nélkül arra, hogy az illetők az izraelita felekezethez tartoznak-e vagy sem. Sőt ha izraelita vallásúak követik el, mi kétszeresen büntetnénk meg, mert az ilyen esetek táplálják az antiszemitizmust.

Olvasóink figyelmébe. Ismételten felhívjuk olvasóink figyelmét arra, hogy szerkesztőségünk kéziratot nem őriz meg és nem küld vissza.

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy sző 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, legkisebb hirdetés 10 sző. Leghelyesebb a hirdetés szővegét levélben, a hirdetés árának megfelelő ősszegő levélbőlyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

ŐRÖKÖS ALLASBAN, havi 1500 P jövedelemmel megnősülnék, 39 éves vagyok, feleségét és anyát keresek kis fiam mellé, de nem mostohát. Feleségül vennék előkelő családból való, művelt, 30 évnél nem idősebb úrilányt „30 ezer pengő hozomány” jeligré a kiadóba kérek.

TŰZHARCOS, 42 éves, nyugdíjas, állásban levő, családi házzal rendelkező hivatalnok megnősülné némi hozománnyal. Leveleket „Szép és fiatal” jeligré a kiadóba.

24 ÉVES, barna lány vagyok. 25.000 pengő hozományom és szép kelengyém van. Férjhez mennék biztos pozíciójú úriemberhez. „Közvetítők kizárva” jeligré a kiadóba.

KÜLFÖLDROL HAZATÉRT, 30 éves, intelligens, szép őzvegyaszony házasság céljából megismerkedne komoly úriemberrel. „Megértés” jeligré a kiadóba.

FÉRJHEZ MENNE 50—60 év körüli korrekt úriemberhez 40 éves úrinő, kinek szép lakása és foglalkozása van. „Vannak véletlenek” jeligré a kiadóba.

TARSAT KERESSEK korszakalkotó mechanikai találmányomhoz 10 ezer pengővel. „Szabadalom megvan” jeligré a kiadóba.

MAGANYOS ÚRINŐ gondozásba venne nyugdíjas urat vagy úrhölgyet. „Kellemes lakás” jeligré.

SPRINGER fizet legtöbbet viselt férfi, női ruhaneműért, cipőért. Apórod-utca 6. Üzlet Szebenytérnél.

ISKOLASGYERMEKEK korrepetálását és németnyelvű oktatását szerény díjazás mellett vállalom. Krausz, Péterffy S.-u. 7. III. 8.

ŐRÖKBEOGADNÉK egy évnél nem idősebb, szép kislányt. Cím a kiadóhivatalban.

EMLÉKBÉLYEGEKET eserélnék Michel szerint. Cím a kiadóban.

PORSZIVOGEP, ebédőesillár eladó. Baresay-utca 3. f. 1.

VENDÉGLŐNEK alkalmas helyiséget keresek Erzsébet-körút környékén. Cím: Friedné, Erzsébet-körút 18. f. 1.

KERESSEK 3 szoba, hallos, légfűtéses modern lakást, központban második emeletig. Cím a kiadóban.

CSIRKEKÖLTŐGEPET vennék „Olesón” jeligré a kiadóba.

JÓÁLLAPOTBAN lévő Nerz-bundát magas alakra olesón vennék. Cím a kiadóban.